

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'.

✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 10 ΤΟΥ ΤΡΥΓΗΤΗ 1911 ✱

ΑΡΙΘΜΟΣ 441

Ένας λαός υψώνεται άμα δείξη πώς δέ φοβείται την αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΗΜΟΚΑΗΣ. Άναποδιές (Έξέλιξη — Δίσθητική — Τά «Γράμματα» — Ό στρατιώτης — Λογοτεχνική κίνηση — Οι κριτικοί).
- ΒΠΘΕΩΡΗΤΗΣ. «Έργάτης — Γεωργός».
- ΣΤΑΒΡΟΣ ΚΑΝΟΝΙΔΗΣ. Ό άητός.
- Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά — Δυό δραματογραφίσσες.
- ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ. Άνέκδοτη πραγματεία για τη γλώσσα (τέλος).
- ΛΑΜΠΗΣ ΜΟΣΚΟΣ. Τό μοιρολόι της. Κυράτσης Φιλοσοφουλίνας.
- Δ. ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ. Νέα βιβλία — «Άνθιμένος δρόμος».
- ΗΑΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. Τά νηπιαγωγεία της γειτονιάς.
- » » Γλυκοχάραγμα.
- ΨΥΧΑΡΗΣ. Τό δαχτυλίδι τού Γύγη. — Γ'. Τό δαχτυλίδι και τό καλό.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΟΥ ΓΥΓΗ

ΤΡΙΜΥΘΙΑ

Γ'.

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΚΗΙ ΤΟ ΚΗΛΟ

Άφιερώνεται

του ΠΑΘΑΟΥ ΔΙΜΥΛΙΟΥ ΠΑΒΟΛΙΝΗ

Ή Μυρρίνα, εκείνη τη βραδείά, στη ΄Ρώμη, δταν έπαιξε άθώρητη τό βιολί της, μου είπε, άπού τέλειωσε τό σκοπό της, πώς έννοιωθε μέσα της κάτι πολύ περίεργο, έννοιωθε πώς μ' αγαπούσε περισσότερο ή σαν προτιμάτε, άλλίως παρά πού μ' αγάπησε ως τότες, δηλαδή πιδ άναμεταξύ μας έμάς τούς δυό, πιδ άποτραηγμένα μας και κουκουλωμένα, πιδ έσώψυχα, τό λοιπόν πιδ κρύφια και πιδ γλυκά. Τή ρώτησα τη χρυσή μου, γιατί έτσι.

— «Γιατί, μου άποκριθήκε, με τό δαχτυλίδι, κανέννας δέ με βλέπει. Δέ βλέπει τότες κανέννας, πώς και πόσο σέ αγαπώ. Τή στιγμή εκείνη, γι' άλλονε στόν κόσμο δέν ύπάρχω, ύπάρχω μόνο για σένα. Οι άλλοι νομίζουνε πώς δέν είμαι πιά' μόνος σου έσύ τό ξέρεις πώς είμαι και πού είμαι. Άχ! τί καλά! — και πήδησε άξαφνα σαν τό παιδάκι. — Φαντάσου! Γίνουμαι άφαντη συνάμα και παντουπαρούσα. Ψυχή μου έσύ! Πάντα και πάντα

μαζί σου! Τί χαρά! Νά μπορούσα παντοτινά μου νά φορώ τό δαχτυλίδι! Μαζί σου θά είμουνε, χωρίς νά τό ύποψιάζεται κανέννας. Μαζί σου. Έσύ, άκόμη και σαν τά μάτια σου δέ με θωρούνε.» Και με άκράτητο πάθος, άπό την ήδονή της, βίχτηκε στην άγκαλιά μου, κι άντιφιληθήκαμε τρελά.

Λοιπόν, άπού ή Μυρρίνα μου τό ήθελε, είπα τώρα και γώ νά βαστάξω τό δαχτυλίδι, νά μήν τό πετάξω δέφτερη φορά. Μού πέρασε άπό τό νεύ κι άλλος ένας λογισμός, όχι τάχα πώς άν προσπαθούσα και πάλε νά τό ξεφορτωθώ, θά τδβρισκε ίσως κανέννας Σίλβιος,νούμερο δυό, ή τό χειρότερο καμιά Σίλβια, μά στοχάστηκα πώς αλήθεια, ίσα ίσα έπειδή με τό δαχτυλίδι κατώρθωνε κανεις άψε σήσε τόσα κακά, τόσους φόνους, τόσες κλεψιές, περίφημα θά μπορούσε, θά είχε τη δύναμη, φτάνει νά είχε τη θέληση, νά καταφέρει άπειρα καλά, φτωχούς νά πλουτίση, άδικίες νά διορθώση, τί λέω; νά λυτρώση λαούς, τόν άθρωπο νά καλητερέψη. Δημαγωγός έγώ δέν είμαι: τά μυστικά τού Κράτους, πού λογάριάζε ο Σίλβιος νά τά δημοσιέψη, για νά βγη διχτάτορας άφτός, μπορούσανε, μ' έναν πιδ τίμιο άθρωπο, νά ξεπερετήσουνε άψηλότερους σκοπούς. Μ' ένα λόγο, μπορούσε, χρωστούσε κιόλας νά δοκιμαστή, νά χρησιμέψη τού δαχτυλιδιού ή άρετή για τό Καλό.

Είπα της Μυρρίνας άμέσως τί θέλω. Κι άμέσως ή φαντασία της πήρε δρόμο. Με τά μάτια της, πού έλαμπε μέσα τους ή καλοσύνη, έβλεπε άπό τώρα βλη τη γις έφτυχιμένη, δραματιζότανε πιδ την άθρωπότητα σ' ένα πέλαιο φως, λυτρωμένη όπως τη θωρούσε άπό τό σκοτάδι τού Κακού.

— «Κοίταξε, κοίταξε, μου έλεγε τό ταίρι μου τάγαθό, κοίταξε με τό δαχτυλίδι τί δέν μπορούμε νά καταφέρουμε, τί δέ μας είναι δυνατό. Οι κακομοιριασμένοι άά'τε λογής πού ντρέπονται νά κρύφονται ή πού άπομνήσκουνε άγνωστοι στόν κόσμο, έμάς δέ θά μας ξεφύγουνε. Θά πάμε ως τις άποτραηγμένες τις καλύδες, μέσα θά μπούμε και θά διούμε δσα δέ θέλουνε νά δείξουνε στούς ξένους. Φαντάσου, φως μου έσύ! Ός κι ο πόνος κρυφά κανένα δέ θάχη για μάς. Έχει την αιδωσύνη της ή ψυχή μας. Σκιαίζεται νά φανή μπροστά στούς άλλους. Όταν δμως είναι μόνος του ο σεκλειασμένος, τότες τολμά κι άναστενάζει. Έμεις θάκούσουμε τόν άναστεναγμό του, εκεί πού μήτε νοιώθει την παρουσία της βοήθειας της μυστικής. Έμεις θά παρηγορήσουμε τούς άναστεναγμένους. Άχ! έσύ μου, παράδεισο θά την κάμουμε την οικουμένη έμεις οι δυό.»

στά λόγια, στην πίστη, στο θρησκο τό ύπο... μύρρινας δέν έδινε ίσως τη δεούμενη... άντα είμουνε λιγάκι σκεπτικός, όπως λέγα... μύρρινωιστές.

— «Νομίζεις τάχα, πουλί μου, πώς θα μᾶς φέρη ἀποτελέσματα οημαντικά τὸ δαχτυλίδι, ἀν πιάσου- με τὴ δουλειὰ καθὼς τὸ λές ; Θαῤῥῶ πὼς δὲ θὰ τὰ βγάλουμε πέρα.»

— «Γιατί, γιατί νὰ μιᾶς ἔτσι ; Ἄμα κανεὶς ἀπελπίζεται, πάει, ἔχασε τὴ δύναμη τῆς δράσης.»

— «Μὰ μήπως δὲ σπέρνει, Μυρρίνα μου, καὶ νὰ ξέρης πρῶτα πρῶτα, ἢ δράση σου ὡς ποῦ φτά- νει ; Μὲ τὸ σύστημά σου πελαγώνουμε. Γιατί κοί- ταξε· μπορούμε βέβαια νὰ βοηθήσουμε πολλούς, δ- λους δὲν μπορούμε.»

— «Θὰ γυρέψουμε νὰ τοὺς βοηθήσουμε ἑλους, καὶ φτάνει νὰ τὸ γυρέψουμε, γιὰ νὰ τὸ καταφέ- ρουμε.»

— «Δηλαδή, θὰ πάμε σὲ μιὰ δυὸ καλύδες, θὰ πάμε σὲ δέκα, σ' ἑκατό· ἑκατὸ ἀρρώστους, ἑκατὸ δυστυχισμένους θὰ γιαιτρέψουμε, θὰ σώσουμε. Κ' ἔ- πειτα ;»

— «Δὲν εἶναι κάτι κι ἀπτό, φίλε ;»

— «Δὲν ἔλεγε ἡ Μυρρίνούλα μου πὼς θὰ κάμη παράδεισο τὴν οἰκουμένη ; Δυὸ τρεῖς καλύδες, ἕνας ψωριάρης, πέντε κακομοιρασμένοι, ἀν κατορθώσου- με κιόλας νὰ τοὺς χαρίσουμε· μιὰν ἀχιτίδα φῶς, με- γάλιο παράδεισο δὲ θὰποτελέσουνε. Ἄς ἀφήσουμε μάλιστα ἔσους θὰ μᾶς σταθῆ ἀδύνατο, ἄς εἴχαμε καὶ χίλια δαχτυλίδια, νὰλλάξουμε τὴν τύχη τους, δηλαδή τὴν ἀρρώστια ἢ τὸν καημό τους.»

— «Τί θὰ γίνουμε τότες ;» μού ἀγαστενάζει μὲ τὸ θάρρος τῆς τσακισμένο ἢ Μυρρίνα.

— «Ἐγὼ λέω νὰ τὸ βολέψουμε ἀλλιῶς. Τὸ πο- σὸ τοῦ καλοῦ στὸν κόσμο εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ ποσὸ τοῦ κακοῦ. Εἶδεμὴ ὁ ἄθρωπος δὲ θὰ ζοῦσε. Ἄφου ζῆ, σιμαίνει πὼς ἡ ζωὴ τοῦ εἶναι προτιμώ- τερη ἀπὸ τὰ βάσανά τῆς, δηλαδή πὼς εἶναι πιὸ καλὴ παρὰ ποῦ εἶναι τὰ βάσανα κακά, δηλαδή πὼς συμποσώνοντας τὰ κακά καὶ τὰ καλά, τὰ καλά πάντα πρωτοστατοῦνε. Μὴν τρομάζης μὲ τέτοιες λέξεις βαθειές. Εἶναι ἡ φιλοσοφία μου ἀπλή καὶ πα- ρηγορητικὴ συνάμα. Τώρα θὰ διῆς κιόλας ποῦ θὰ κατασταλάξουμε. Τὸ κακὸ δὲν εἶναι μονάχα λιγώ- τερο ἀπὸ τὸ καλό. Εἶναι καὶ κατώτερό του. Κατώ- τερο, ἐπειδὴ ἔχει ἀρνητικὴ δύναμη, ἐνῶ τὸ καλὸ ἔ- χει θετικὴ. Σὲ ζάλισα ; Μὴν τὸ πιστέβης. Ἄκουσε ἀκόμη δυὸ λογάκια, γιὰ νὰ ξαστερωθοῦνε δια ἄλλα. Εἶσαι ὠραία. Καὶ μήπως τώραο δὲν εἶναι μιὰ ὄψη τοῦ καλοῦ ; Ἄς ὑποθέσουμε ὅμως, ποῦ νὰ μὴ φέ- ξη, πὼς βγήκες δίχως τὸ πανωφοράκι σου ἔχτες τὸ βράδι καὶ συναχῶθηκες—τὸ ἡλιοβασίλεμα στὴ Ῥώ- μη δὲ χωρατέβει. Νά σου ἄξαφνα τὸ λοιπὸ ποῦ ἡ ἄκρη τῆς μυτίτσας σου τῆς κλασικῆς, φουσκώνει μιὰ σταλούλα καὶ κοκκινίζει...»

— «Μὴν ξακολουθήσης. Κατάλαβα. Τότες πιά, μὲ τὴν κόκκινη τὴ μύτη, δὲ μ' ἀγαπᾶς. Ἄφτο εἶ- ναι τὸ κακὸ !»

— «Σ' ἀγαπῶ χίλιες φορές περισσότερο !...»

— «Ἄσκημη, θὰ μ' ἀγαπήσης ;»

— «Δὲν εἴπαμε πὼς ἀσκήμηκες. Μὰ κι ἀσκη- μη νὰ εἴσουνε, θὰ σὲ λάτρευα τὸ ἴδιο, ἴσως παρα- πάνω.»

— «Τὰ λές, νὰ μὲ ἡσυχάσης. Γιατί πὼς γίνε-

ται νὰ μ' ἀγαπᾶς τὸ ἴδιο μὲ μιὰν ἀδυναμία τέτοια σὸν τὴν ἀσκημιὰ ;»

— «Ὅταν ἀγαπᾶ κανεὶς μὲ τὰ σωστά του, ἀ- γαπᾶ ὡς καὶ τὴν ἀδυναμία τῆς ἀγαπημένης.»

— «Σὲ τσάκωσα. Τὸ μολογᾶς τώρα πὼς ἡ ἀ- σκημιὰ εἶναι ἀδυναμία !»

— «Σὰ θέλεις. Εἶναι ὅμως ἀδυναμία ποῦ δὲ μοιάζει νὰ τὴν ἔχης.»

Χαμογέλασε.

— «Μὰ ποῦ θὰ τὴν ἀπολάψω, κύριε, ἄμα συνα- χωθῶ !»

— «Ἡ μυτίτσα σου θὰ τὴν πάθῃ, ἔχι ἐσὺ !»

— «Θάσκημήνη ἀλήθεια ;»

— «Ἡ ἄκρη τῆς. Ἄναντίλεχτο. Πῶς νὰ μὴν ἀσκημήνη ; Τὸ συνάχι, σὸν κακὸ ποῦ εἶναι, λιγο- στέβει τὸ καλὸ, ποῦ εἶναι· τῆς μύτης σου ἡ κλασ- σικάδα. Τὸ κακὸ δὲν εἶναι παρὰ ἕνα κάποιο λιγώ- στεμα τοῦ καλοῦ. Εἶναι δύναμης ἀρνητικῆς...»

Τὶς δυὸ στερνές μου φρασούλες δὲν τίς πρόσεξε ἡ Μυρρίνα. Ἡ πρώτη μονάχα τῆς χτύπησε τάφτι, γιὰ τὴ μυτίτσα. Ταράχτηκε. Ἄθῶα, νόστιμη, κωμι- κὴ συγκίνηση χαράχτηκε στὸ πρόσωπό τῆς.

— «Ἄχ ! πὼς νὰ κάμω, γιὰ νὰ μὴ συναχωθῶ ποτέ μου, ποτές ;»

— «Ποῦ ἔφκολο Τὰ συνάχι καὶ εἰ θέρμες τῆς Ῥώμης προσέρχονται ἀπὸ τὴ μαλάρια. Ἡ μα- λάρια σήμερα ξέρουμε τί πρᾶμα εἶναι. Εἶναι μικρό- διο. Ἄμα κατστρέψης τὸ μικρόδιο,κατάστρεψες καὶ τὸ συνάχι.»

— «Ἄχ ! τὸ σιχαμένο ! Νὰ τὸ καταστρέψης, ψυχίτσα μου !»

— «Ἄμέ ! Ἄφτο σοῦ λέω τόση ὥρα. Τὸ καλὸ, δὲν ἔχεις ἀνάγκη καμιά νὰ τὸ δημιουργήσης. Τὸ καλὸ εἶναι ἀπαρχῆς δημιουργημένο. Τὸ καλὸ ὑ- πάρχει·ἀφτο καθαφτό. Ἐχει ἕναν ἔχτρο μονάχα, τὸ κακὸ ποῦ εἶναι ἡ ἀρνησὴ του. Γιὰ νὰ ὑπάρξῃ, γιὰ νὰ βασιλέψῃ ἀπείραχτο ἢ τουλάχιστο μεγαλή- τερο τὸ καλὸ, πρέπει ὅπου κι ὅσο μπορέσης, τὸ κα- κὸ νὰ χτυπήσης.»

— «Θὰ γλυτώσῃ πιά τότες κ' ἡ μύτη μου...»

— «Ἀπὸ τὸ συνάχι ; Νὰ γλυτώσουμε, φῶς μου, κι ἀπὸ τώρα. Νάρθομε πιά καὶ στὸ συμπέρα- σμα τῆς φιλοσοφικῆς μας τῆς κουθέντας. Ἐλα νὰ- φήσουμε τὴ Ῥώμη. Ἄς τραβήξουμε στὴν Ἀνατολὴ μας, ὅπου τὸ ἡλιοβασίλεμα εἶναι λαμπρὸ κι ἀκίντυ- νο. Ἄς πάμε μάλιστα ὡς τὴν Ἀσία, ποῦ στάθηκε τοῦ δαχτυλιδιοῦ μας ἡ πατρίδα. Ἐκεῖ θαῤῥῶ πὼς θὰ βροῦμε κατάλληλη ἀφορμὴ νὰ ξολοθρέψουμε κάμποσο κακὸ, νὰ δώσουμε καλὸ παράδειγμα καὶ τῆς Ἐδρώπης.»

— «Πές ! Πῶς θὰ εἶναι ; Τί θὰ γίνῃ ;»

— «Ἐτσι, ἀμέσως, νὰ σοῦ τὸ μάθω ; Δὲν πρέ- πει τάχα νάχης καὶ τὴ γλύκα ;»

Ἡ Μυρρίνα μὲ κοίταξε μὲ τὰ μάτια τῆς τὰ τρυφερόλαμπα.

— «Μαζὶ σου, παντοῦ καὶ πάντα, ὅπου μὲ πᾶς, ὅπως θέλεις !»

Καὶ χύθηκε στὴν ἀγκαλιὰ μου.

* * *

Εἴχα κρατήσῃ κρύφει τὸ σκοπὸ μου. Ἦξερα

—μὰ ποιὸς δὲν ἤξερε τότες ; — πὼς ζοῦσε στὴν Ἀσία, σ' ἓνα κράτος ἀπὸ τὰ μεγαλύτερά της, ἓνας σουλτάνος, ἓνας τύραννος ποὺ ἴσως καὶ νὰ μὴν εἶδε τὸ ταίρι του ὁ κόσμος. Νομίζει κανεὶς πὼς γιὰ νὰ τὸ καταφέρει ἓνας ἄθρωπος νὰ κυβερνήσῃ ἕναν τόπο ἀλάκαίρο, χωρὶς ὁ τόπος νὰ σηκώσῃ κεφάλι, ὅσο ἀδίκῃ, ὅσο βάρβαρῃ κι ἂν εἶναι ἡ κυβέρνησή του, πρέπει ἕνας τέτοιος ἄθρωπος νὰ εἶναι τουλάχιστο πὺρ ἐξυπνος ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὁ σουλτάνος ποὺ λέμε εἶτανε ξεναντίας ὁ πὺρ μπουνταλάς. Ὅχι δηλαδή πὼς στὸν τόπο ἐκεῖνο ὑπάρχει χωριστὴ ζυπνάδα. Ὁ Ἀσιανὸς, στὸ φέρισμό του ἔπιος καὶ στὴν ἀντίληψή του, εἶναι πάντοτε σὰ μωρό. Μὰ πὺρ μωρὸ ἀπ' ἄλλους φαινότανε ὁ σουλτάνος, ἐπειδὴ ἔχοντας περισσότερα μέσα νὰ φανῇ ἐξυπνος, εἶχε περισσότερο νὰ φανῇ καὶ κουτός. Ἐνας γίγαντας πάντα θὰ σοῦ γεμίσῃ πὺρ πὺρ τὸ μάτι ἀπὸ ἕναν τζουτζέ. Ἡ κουταμάρα του ἀράνταστῃ. Καὶ πὼς νὰ εἶναι κανεὶς τύραννος, χωρὶς νὰ εἶναι ἡ κουταμάρα του βουρό ; Ἀπαράλλαχτα σὰ νάκαπτε τὸν τάφο του μὲ τὰ χέρια του. Ὁ λεγόμενος ἔδειχνε τὴν ἀνεσιὰ του στὰ παραμικρά, δηλαδή στὰ πράματα ἢ στὰ πραγματάκια ποὺ κι ὁ πὺρ φτωχὸς θάγοράσῃ, γιὰ νὰ τὰ βάλῃ σπῆτι του, στὴν κάμερή του ἢ καὶ γιὰ νὰ τὰ χῆρῃ ἀπάνω του. Ἀπὸ κεῖ γνωρίζεις ὅλο τὸν ἄθρωπο, ἀφτὰ σοῦ φανερώνουνε τὰ γούστα του, σοῦ καθρεφτίζουνε τὴν ψυχὴ του, τὰ ἐσώψυχά του, καλὴ, σοῦ ξεσκεπάζουνε, καὶ τὰ ἐσώσαρκά του ἀκόμη. Μὲ σουγιὰ, ἕνα μολυβοκόντυλο, ἓνα κάρδο, μιὰ κορνίζα, ἓνα τίπιτις, νά, ὡς καὶ τὸ χρώμα τοῦ τσουραπιού σου, ἁρμονικὰ συνεδέονται μ' ὅλο σου τὸ εἶναι καὶ μᾶς τὸ ἐξωτερικέβουνε. Ὁ σουλτάνος μας ἔρωτα εἶχε, εἶχε μανία γιὰ τὰ μπαλαμωμένα τὰ ζῶα. Λογιῶ λογιῶ τὰ μάζωνε. Τίγρηδες, λύκους, ἀλεπούδες, καμήλες, στρουθοκάμηλους, ἐλέφαντες, λιοντάρια, γάτες, σκυλιὰ, χαμωλέοντες, ἀγελάδες, τάρδρους, λαγούς, τί δὲν ἔδλεπες στὰ θεόρατα παλάτια καὶ στὰ πέραντα περβόλια τοῦ Σουλτάνου ; Δὲς καὶ γιὰ λόγου του δὲν ὑπάρχε ἡ ζωὴ, δὲν ὑπάρχε ἡ δημιουργία, δὲν ὑπάρχανε μῆτε τὰ περβόλια ποὺ ὅσο χτενισμένα κι ἂν εἶτανε, εἶτανε τουλάχιστο ζωντανά. Τὸ μόνο ποὺ πῆγε καὶ ξεσάλισε στὴν πλάσῃ, τὸ μόνο ποὺ τοῦ ἄρεσε, τὸ ψόφιο. Ἀγαποῦσε ἀκόμη τὰ ρολόγια τὰ κρεμαστὰ ἢ τὰ στητά, ποὺ ἔχουνε μέσα τους ἕναν κρύφι ἰδιαιτερο μηχανισμό, καὶ κάθε φορὰ ποὺ ἡ ὥρα σημαίνει, βγαίνει ἓνας κοῦκος καὶ κρᾶζει, ἀνοιγοσφαλνᾷ τὰ φτερά του ἓνα πουλάκι μαλαματένιο ἢ περνᾷ ἓνα τραῖνο μὲ τὴ μηχανή του, ἢ κανέναν ἐλάχιστο καταρᾷραχτάκος χύνει ἀπὸ ἓνα βράχο μικροσκοπικὸ τὰ τιποτένια του τὰ νερά. Τόσο τοῦ στρέγανε τέτοια μπέσικα παιχνίδια, ποὺ πρόσταζε μιὰ μέρα νὰ τοῦ φτειάσουνε σουλτάνο κερένιο, νὰ τοῦ μοιάζῃ ἀπαράλλαχτα, καὶ τὸν ἔθαζε πότε στὴ θέση του στὰ μᾶξι, πότε σ' ἕναν πάγκο τοῦ μπαζέ, νάρχουνται νὰ τὸν προσκυνοῦνε.

Ὅλη του ἡ ζωὴ μιὰ ψευτιά. Δηλαδή, μὲ τίς ἀπλοϊκὲς του ιδέες, ἄλλο δὲν καταλάβαινε παρὰ τὸ ψέμα καὶ τὸ φόνο. Μὲ τὸ ψέμα γελοῦσε τοὺς Ἑβρωπαίους. Μὲ τὸ φόνο ξεπάστρεβε τοὺς ντόπιους,

φτάνει νὰ τοῦ περνοῦσε ὑποψία, πὼς ἐχτροὶ του εἶναι.

Τὸ πὺρ περιέργο, ποὺ τόσο χοντρά, πρόστυχα μέσα τοῦ πετυχαίνανε μιὰ μορφή. Στρατὸ τῆς ἀθροωπίας δὲν εἶχε, δὲν μπορούσε νάχῃ, ἀφροῦ ἔγδερνε τὸ λαὸ του ἀπλοϊκὸ σύστημα καὶ ταῦτο. Γιὰ νὰ γεμίσῃ τίς κάσσεσ του, ἀδειάζε τίς κάσσεσ τῶν ἀλλωνῶνε. Πὼς νὰ κάμῃ ὁμιος νάντισταθῇ στοὺς γειτόνους, ποὺ ὁ καθένας τους λιμπιζότανε τὸ μορφο τὸ βασιλαιο, καὶ πὼς, ἀκόμη πὺρ δύσκολα, νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ νόγια τάρπαχτικά ποὺ κατεβάζανε στὸ πετοῦ του τὰ χέρια τὰ γιγαντένια τῶν ἡγεμόνωνε τῆς Ἑβρώπης ; Γλύτωνε περίφημα ὁ Σουλτάνος μὲ τὰ φέματα. Τὸ κάτεχε πὼς ὅλοι τους εἶχανε τὴν ἴδια ὄρεξη, πὼς ὅλοι τους μαγερέθανε τὰ ἴδια ἐναντίο του. Τὸ λοιπὸ, τοὺς ἔλεγε σ' ὅλους τίς ἴδιες ψευτιές. Ἐλεγε τοῦ Γερμανοῦ πὼς ὁ Ῥούσσοσ λαχταροῦσε νὰ τοῦ προτείνῃ συμμαχία, τοῦ Ῥούσσοσ πὼς τοῦ τὴν πρότεινε κιάλας ὁ Γερμανός. Παρόμοια φτιλία ἔθαζε τοῦ Ἀγγλοῦ, τοῦ Γάλλου καὶ τοῦ Ἰταλοῦ. Ὁ Ἰταλός, ὁ Γάλλος, ὁ Ἀγγλος, ὁ Ῥούσσοσ, ὁ Γερμανός, στραβοκοιταζόντανε ἀναμεταξύ τους, ἐνῶ χάζεθε καὶ ῥαχάτεθε ὁ Σουλτάνος.

Ἔτσι τὰ κατάφερνε, μὴ ἔχοντας δύναμη καμιά, νὰ τὸν ἀφίνουε οἱ Ἑβρωπαῖοι, νὰ σκοτώνῃ τοὺς ὑπηκόους του σὰν τὸν ξεφρενιασμένο. Μὰ δὲ σκότωνε ἀπὸ τρέλα. Σκότωνε ἀπὸ ὑπολογισμό. Ἀρχάριος ὑπολογισμός γιὰ τοῦτο καὶ πὺρ σίγουρος. Ἄμα κανέναν σ' ἐνοχλεῖ, πὼς θὰ τὸν ξεφορτωθῆς ; Μὲ μιὰ μαχαιριά. Ἡ μὲ μιὰ τουφεκιά. Δὲν πειράζει τὸ μέσο. Φτάνει νὰ λείψῃ ὁ λεγόμενος ἀπὸ τὴ μέση. Μιὰ μέρα περπατώντας στὸν μπαζέ του, σὰ νὰ τοῦ φάνηκε πὼς πίσω ἀπὸ ἓνα χαμόδεντρο κάτι σάλεθε. Τραβᾷ τὸ πιστόλι του καὶ χτυπᾷ. Εἶτανε ἡ κόρη του, ἓνα κοριτσάκι δέκα χρονῶ ποὺ ἔπαιζε καὶ κρυδότανε. Ἐαπλωμένη νεκρὴ κατὰ γῆς. Μὴ νομίζετε πὼς τὸ πάθημα τοῦ στάθηκε μᾶθημα. Δὲ συλλογίστηκε οὔτε τᾶλλα τὰ παιδιὰ οὔτε τοὺς ἄλλους τοὺς πατέρες. Εἶτανε μιὰ φυλὴ στὸ Σουλτανάτο, οἱ Μεμένηδες, χριστιανοὶ στὴν πίστη τους, ποὺ ἀπὸ αἰῶνες τοὺς κατατρέχανε, τοὺς καταπατούσανε, τοὺς βγάζανε τὸ πετοῦ, τὴν ψυχὴ καὶ τὰ κόκκαλα, τοὺς βγάζανε, νὰ μὴν ξεχοῦμε, καὶ τὸν παρὰ. Τοῦ πέρασε ἰδέα τοῦ Σουλτάνου πὼς οἱ Μεμένηδες ἐτοιμάζανε συνομωσία ἐναντίο του. Δὲ σήκωσε τὴν ἀστυνομία στὸ ποδάρι δὲ γύρεψε νὰ βρῇ τίς κεφαλές — ἂν ὑπάρχανε δηλαδή κι ἂν ὑπάρχε συνομωσία. Γύρεψε τὰ κεφάλια. Τοῦ εἶχανε πεῖ πὼς ἡ συνομωσία λογάριάζε τοὺς ὁπαδούς της στὴν πρωτέδουσα καὶ σὲ μιὰ ἐπαρχιακὴ πολιτεία. Διαταγὴ ἀμέσως νὰ σφάζουνε, ὅσους Μεμένηδες εἶχανε καταγγραμμένους τὰστυκὰ τὰ κατάστιχα τῆς ἐπαρχιακῆς πολιτείας καὶ τῆς πρωτέδουσας. Ὅλοι μαζὶ τρακόσιες χιλιάδες Κόψανε τὸ λοιπὸ τρακόσιες χιλιάδες κεφάλια. Μοναδικὸ μέσο γιὰ νὰ κοπῇ καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς συνομωσίας, ποὺ ἴσως καὶ κορμὶ νὰ μὴν ἀπόλαψε ποτέ της.

Ἡ Ἑβρώπη καταήπιε τίς σφαγές.

Μπορεῖ ὡστόσο νὰ μὴν τίς κατάπινε ὁ Σουλτάνος ὁ ἴδιος. Ἀφτὸς ὁ ἄθρωπος δὲ ζοῦσε, ποὺ νὰ πῆς, ἔτρεμε. Μιὰ τρομάρα ἡ ζωὴ του ἀπὸ τὸ πρεῖ

στο βράδι, κι ακόμη περισσότερο από το βράδι ως το πρωί. Θα πέση έξω πέρα για πέρα οποιος θα βρέθη πώς ήσυχο δὲν τὸν ἄφινε ἢ συνείδησή του. "Ήσυχο δὲν τὸν ἀφίνανε οἱ σφαγές, ὄχι ἀπὸ τὸ κρέμα, παρὰ μόνο καὶ μόνο ἀπὸ τὴν ἐφοκλία τους. Μάλιστα. Τόσο ἐφοκλιο τόνους τοῦ καταντούσε νὰ σφάζη, πού φυσικά ἔλεγε μὲ τὸ νού του πὼς κ' οἱ ἄλλοι μὲ τὴν ἴδια τὴν ἐφοκλία μπορεῖ νὰ τὸν ξεκάμουνε. Κι οἱ τὸ στοχαζότανε, κέρωνε ἀπὸ τὸ φόβο. Περιέργα τὰ ψυχολογικά του. Ἡ ὄψη του εἶχε μιὰ ἐκφραση ἀμίμητη, ἔλεεινή, σὰν τοῦ ζητιάνου πού ἐνὼ τὸ χέρι του ζητιανέβει, τὰ μουσείδια του μοιάζει σὰ νὰ σοῦ ζητοῦνε συμπάθειο γιὰ τὴν τόλμη. Ἔτσι κι ὁ παντοδύναμος, πού τίποτα δὲν τοῦ εἶτανε νὰ φονέθῃ χιλιάδες ἀθώους, κατόπι, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο, μὲ πρόσωπο μίζερο καὶ κλαψιάρικο, παρακαλοῦσε λὲς τὰ θύματά του, νὰ τονὲ λυπηθοῦνε, νὰ διοῦνε τὴν κατάστασή του, νὰ μὴν τὸν ἀναγκάζουνε νὰ τοὺς σκοτώνη, γιὰ νὰ μὴν τυρανιέται ὑστερὶς ἀπὸ τὴν ἴδέα πὼς μπορεῖ νάρθῃ κανένας νὰ τὸν πνίξῃ ἀπὸ ξεδιάντροπη.

Ἐγὼ τὰ ἤξερα ὅσα ὁ Σουλτάνος ἐκρυφτε στοὺς ἄλλους, ὅσα κρύφτανε οἱ παραστεκόμενοί του, ἤξερα πὼς στὸ φυλαγμένο, στὸ φρουρισμένο του τὸ παλάτι, δὲν ἐβρισκε κάμαρα νὰ κοιμηθῇ, ἀλλάζε κάθε μέρα, μήπως μάθουνε πού πλαγιάζει καὶ γιουρουντίσουνε. Τὸ πὸ ἀπίστευτο, ἀφτός πού ἀπὸ τὸ φόβο του πάντα εἶχε ἀνάγκη νὰ εἶναι μαζί του κόσμος, προτιμοῦσε νὰ κλειδώνεται, νὰ μνήσκῃ μόνος τὴ νύχτα γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια. Μὰ καὶ τοῦτο δὲν τοῦ πέτυχε. Διόλου δὲν ἀπόρησα ἔταν ἕνα πρωὶ διαδόθηκε στ' ἀνάχτορα ἢ φήμη, πὼς κόντεθε ὁ Σουλτάνος νὰ τρελαθῇ μὲ τὰ σωστά του. Τὸ πρόσεμνα κιόλας. Δειλὸς καθὼς εἶτανε, τοῦ ἀκολουθήσανε κάτι πράματα πού κ' οἱ πιδ γενναῖοι τὰ χάνανε. Ἀέγανε δηλαδὴ πὼς ἐδῶ περίπου καὶ μιὰ βδομάδα, τὰ μεσάνυχτα, κάθε μεσάνυχτα, ὅτι μέρος τοῦ παλατιοῦ κι ἂν εἶχε διαλέξει γιὰ τὸν ὕπνο του ὁ Σουλτάνος, ἀγάλια γάλια, σὰν τὸ φύλλο πού μόλις σαλέθει μ' ἕνα χᾶδι ζεφυρένιο, σὰν τοῦ πουλιοῦ τὸ φτερό πού ξεκολνᾷ καὶ πέφτει ἀπάνω στὸ χορτάρι ἀπαλά, ἕνα ψιθύρισμα, μιὰ πνοή, ἕνα φύσημα τόσο σιγανὸ πού τὸπαιρνε δὲν τὸπαιρνε τᾶφτί σου, ἀρχίζε νὰ σέρνεται χάμω, ἔπειτα νᾶνεβαίνῃ, νὰ κατεβαίνῃ, νὰ κινιέται, νὰ τρέχῃ δῶθε κείθε, στοὺς τοίχους, στίς τέσσερεις γωνιές, στὸ κρεβάτι, στὰ παπλώματα, στὴ μούρη τοῦ Σουλτάνου καὶ νὰ λέη ἑλοένα τὰ ἴδια, πάντα σὰν ξεφυχισμένη, σὰν πεθαμμένη φωνή·

— «Φονιάς! Εἶσαι φονιάς! Φονιάς πού φονέψες καὶ πού θὰ φονεψῆς. Θὰ σὲ φονέψουνε, φονιά. Θὰ σὲ φονέψουνε σήμερα. Θὰ σὲ φονέψουνε ἄβριο. Θὰ σὲ φονέψουνε κάθε μέρα, κάθε ὥρα, κάθε σπιγμή. Φονιά, ἢ φωνή μου θὰ σὲ φονέψῃ. Φονιά φονεμένε! Φοδοφαγωμένε φονιά!»

Ὁ Σουλτάνος πάγωνε. Ἄν ἡ φωνή μιλοῦσε δυνατά, δυνατὰ φοβέριζε, βροντῆ ἢ γινότανε, ἴσως λιγώτερο νὰ τὸν ἀποσβόλωνε τὰ Σουλτάνο, ἴσως νᾶκανε καὶ κουράγιο. Σὰν εἶναι ἡ φωνή χοντρή, θαρβεῖς πὼς μπορεῖς νὰ τὴν πιάσῃς, θαρβεῖς πὼς βλάπεις στὰ μάτια σου τὸν κίνημο. Ἐπὶ τίποτα. Τὸ

ρατο, ἀκατάπαυτο, ἀπιαστο ψιθύρισμα σὲ ζούρλαινε. Κι ἀδύνατο νὰ μὴν τάκουσῃς. Στὴ βαρειά τὴ φωνή, τυχαίνει κάποτες καὶ νὰ μὴν προσέξῃς. Πρόσεχες στὴν ἄλληνε, ἴσια ἴσια γιὰ τὴν ἀρχὴ δὲν ξεδιάκρινες τὸν ἤχο, δὲν ἤξερες τί σημαίνει καὶ λαχταροῦσες νὰ τὸ μάθῃς. Μιὰ φορὰ τόσο δαιμονίστηκε ὁ ἀθεόφοβος πού δὲν κρατήθηκε·

— «Ἄνοιξε, παρακαλοῦσε, ἀνοιξε τὸ στόμα! Νᾶνασάνω!»

Τὶ δὲ στοχάστηκε γιὰ νὰ γλυτώσῃ; Ἐφερνε ἀθρόπους, ἔθαζε δούλους νὰ πλαγιάσουνε χάμω, κάμαρες ἀλλάζε δυό, τρεῖς φορές τὴν ἴδια νύχτα. Δὲ φελοῦσε. Ὅσο περισσότερο πάσκιζε νὰ ξεφύγῃ, τόσο περισσότερο πεισμάτωνε ἢ φωνή. Δὲν τὴς ἔφτασε τὸ σκοτάδι. Μέρα μεσημέρι, ἀρχίζε τώρα νὰ τὸν κατατρέχῃ, πάντα μὲ τὸ ἴδιο τὸ ψιθύρισμα, καὶ νὰ βουδαίνωνται οἱ παραστεκόμενοι τριγύρω του ὄλοι, ὅτι πού ἀφουκραζόντανε τὸν ἀφαντο κρότο, ἕναν κρότο ἄκροτο, ψιλοῦτσικο, ἀλαφρό, σὰν τοῦ χαρτιοῦ πού τὸ νύχι σου τὸ τσουγγρανίζει. Τὴν πρώτη φορὰ πού ἀκολούθησε ἀφτό, λιγοθύμησε ὁ Σουλτάνος, ἔπεσε κάτω. Δὲν τὸ πρόσμενε, νὰ τὸν κυνηγᾷ ἢ κατάρρα καὶ μὲ τὸν ἥλιο ἀκόμη. Μιὰ πρωινή πάλε, πού στὴ σάλα τοῦ θρόνου, εἶχε ὑποδοχῆ καὶ τὸν προσκυνούσανε οἱ ξένοι πρέσβηδες μὲ τὴ σειρά μαζὶ μὲ τοὺς ὑπουργούς, τοὺς μεγιστάνους τοῦ Κράτους, ἐκεῖ πού πῆγαινε ὁ δραγουμάνος νὰ τοὺς ἐγκαριστήσῃ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἀφέντη, κι ὁ ἀφέντης ἐβνοϊκά, κενούσε τὸ χέρι νὰ τοὺς ἀποπέμψῃ, νὰ, στὴ μέση τῆς σάλας, ἢ φωνή, μὲ τὰ λόγια τῆς τρομάρας, τὰ λόγια πού στὴ βαθειά, τὴ γενικὴ τὴ σωπασιά, σερνόντανε σὰν τὸ φεῖδι ἀνάμεσα στὰ ξερόφυλλα.

— «Φονιά! Εἶσαι φονιάς! Φονιά προσκυνᾶτε πού φόνος θὰ τὸν ἔβρῃ!»

Ἡ Πέτρωσε ὁ κόσμος. Ὁ Σουλτάνος σωριάστηκε στοῦ θρόνου τὰ σκαλοπάτια. Μπροστὰ στοὺς ξένους, μπροστὰ στοὺς δικούς του, δὲν ντραπήκε— πού νὰ ντραπῆ πιά;—τὸν πῆρανε τὰ κλάματα καὶ σὰν τὸ παιδί τὸ ἀνήμπορο, τὸ ἀρρώστημένο, ἀναστέναζε κ' ἔλεγε·

— «Βαστάζτε με! Μὴ μ' ἀφήσετε! Σώστε με, στὸ Θεό σας. Λυπηθῆτε τὸ βασιλιά σας!»

Ἰστερὶς ἀπὸ τέτοια ταπεινὰ παρακάλια, φυσικὸ νὰ γίνῃ κιόλας ὅτι ἔγινε ἀμέσως τὴν ἀβριανή. Τρεῖς μέρες μὲ τὴν ἀράδα, διαταγὴ νὰ κόψουνε στὴν πρωτέβουσα ἑκατὸ χιλιάδες κεφάλια. Ἐννοεῖται. Ἄμα ὁ Σουλτάνος ζητοῦσε νὰ τονὲ σπλαχνιστοῦνε, μπορούσες νὰ εἶσαι βέβαιος πὼς θὰ σκοτώσῃ, γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἄλλους πού ταπεινώθηκε ἀφτός, γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ. Καὶ σκότωνε. Μὰ δὲν τοῦ πέτυχε. Τρεῖς μέρες μὲ τὴν ἀράδα καὶ τίς κατοπινὲς ἀκόμη, στοὺς δρόμους, πότε στὸν ἕνανε, πότε στὸν ἄλλονε, στὰ σκακίγια, στὰ φτωχικά τὰ σπίτια, στὰ παλάτια, παντοῦ, ἀπὸ τὴ μιὰν ἀκρὴ τῆς χώρας ἴσια μὲ τὴν ἀντίθετη ἀκρὴ, ἔτρεχε, ῥοβολοῦσε ἢ φωνή, σὰ νὰ εἶτανε πιά φωνή μαζεμένη πού ἀπὸ κάθε μεριά τὴν ἐθαζε ἢ συνείδηση τῆς πολιτείας, καὶ τώρα δυνατὰ ἐκραζε ἢ φωνή·

— «Φονιάς! Εἶναι φονιάς! Πρέπει φονιάς τοῦ φονιά!»

Τὴν τοὺς ἀγρίεθε ἢ φωνή, πού πολλοὶ δὲν τὸλ-

μούσανε να βγαῖνε δῶ. Καμπόσοι πάλε, οἱ περισσότεροι μάλιστα, εἶπανε πὼς καιρὸς νὰ παλλαχτοῦνε ἀπὸ τὸν τύραννο. Ἡ φωνὴ τοὺς φαινότανε οὐράνια φωνή, πού ἐρχότανε πίστηδες νὰ τοὺς ξυπνήσῃ. Ὁλοὶ ὁμως, καὶ πρῶτος ὁ Σουλτάνος ταραζόντανε ὡς τὰ κατάβαστά τους, ἴσια ἴσια ἐπειδὴ δὲν καταλάβαινε κανένας ἀπὸ πού νὰ εἶναι ἡ φωνὴ ἐκεῖνη. Ἐμένα, γιατί ὁ ἀναγνώστης ἐλπίζω νὰ τὸν νοιώσει πὼς ἡ φωνὴ Ἐγὼ εἶμουνε, δὲ μοῦ ἄρεζε μένα, γιὰ νὰ σὰς τὸ ξομολογηθῶ καὶ τοῦτο, δὲ μοῦ ἄρεζε πὸς ἔπρεπε νὰ κρύφτομαι καὶ μόνο κρυμμένος νὰ κάμω τὸ καλὸ. Δειλὸς ἐγὼ νὰ εἶμαι, καμιά αἰτία δὲν εἶχα σὰν τὸν ἀσυνείδητο. Ἀποφάσισα τὸ λοιπὸ νὰ τοῦ φανερωθῶ τοῦ Σουλτάνου καὶ νὰ μὲ διῆ ἔτσι πιά, στὰ μάτια του. Πῆγα στὸ παλάτι. Ἀνέβηκα τὴ μεγάλη τὴ σκάλα. Μπῆκα στὴν αἴθουσα τοῦ σπαφᾶ, ὅπου συνήθιζε, ὕστερις ἀπὸ τὸ μεσημεριανό του τὸ πρόγεμα, νὰ κάθεται. Προτοῦ καθίσῃ, περπατοῦσε λιγάκι. Περπατοῦσε μὲ τὴ βράχη σκυμμένη, καμπουριασμένη, μὲ τὸ κεφάλι κατεβασμένο στὸ στῆθος, σὰ νὰ γύρευε ὁ κακορίζικος νὰ κουβαριαστῆ μέσα του καὶ ἀπόμεινέ του, γιὰ νὰ γλυτώσῃ πὸ σίγουρα. Ἐβρίχνε κάπου κάπου μιὰ φοβισμένη ματιά καὶ ξακολουθοῦσε τὸν περίπατο. Εἶτανε σταματημένος τὴ στιγμή πὸς βρέθηκα στὴν αἴθουσα, ἐγὼ ἄφαντος ἀκόμη. Τὰ γένεια του τὰρίσπαρτα μιόλιζανε σὰν τρίχες τράγου. Σοῦ φέρνανε ἀηδία. Λιγνός, χλωμός, κίτρινος. Ἄντις ὁμως νὰ σοῦ μαλακώσουνε τὰ χάλια του τὴν καρδιά, σ' ἐρεθίζανε περισσότερο, γιατί τὰ χάλια του ἴσια ἴσια καταντούσανε ὀλεθρος γιὰ τὸ κράτος, καὶ τὸ ἴδιο τὸ δευτερόλεπτο πὸς εἶδεινε δυστυχισμένος, ἀνήμερος, ὄρφανός, τὸν νοιώθει ἀμέσως πὼς κανένα φόνου μελετοῦσε.

Στάθηκα μπροστὰ του. Κι ἄρχισα τὸ φοβερὸ ψιθύρισμα:

— «Φονιά! Εἶσαι φονιάς!»

Μὰ τώρα μ' ἐξλεπε ὁ Σουλτάνος. Μποροῦσε κιόλας νὰ μὲ πιάσῃ Πού νὰ τολμήσῃ; Ἐτρεψε καὶ ὄλο τραβίδετανε. Ζυγώνω, τὸν κοιτάζω κατάμουτρα, μνήσκει στὴ θέση του ἀκίνητος, ἀπροχώρητος, μαρμαρωμένος, καὶ τοῦ λέω

— «Ἐγὼ, ἐγὼ εἶμι ἡ Φωνὴ!»

Φρίκισε. Καὶ συνάμα στὸ πρόσωπό του ζουγραφίστηκε μιὰ ἔκφραση παράξενη, μιὰ ἔκφραση παρακαλιάρικη, πονεμένη, σὰν τοῦ σκυλιοῦ πὸς πὲς νὰ τὸ δειρῆς. Κατάλαβα πὼς κάτι μαγερέβει. Ὅσο σιμά του καὶ ἂν εἶμουνε, νὰ μ' ἀγγίξῃ, δὲν τὰποκοτοῦσε. Γύρευε νὰ βρῆ τὴν τζέπη του, κρυφὰ κρυφὰ, νὰ βγάλῃ ἀπὸ μέσα τὸ κουμπούρι του. Τοῦ ἄρπαξα τὸ χέρι. Τοῦ τσάφισα δυνατὰ. Τὰ δόντια του τρίξανε ἀπὸ τὴν ἀνωφέλεπτη τὴ λύσσα, σὰ νὰ σπάραιε ἀπὸ πόνου κουφὸ

— «Φονιά! Φονιά! Μαζί μου πολεμᾶς; Μαζί μου θέλεις νὰ τὰ βάλῃς; Ἐμένα. τοῦ κάκου καὶ δὲ μὲ πιάνεις, γιατί ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀλήθεια, γιατί ἐγὼ εἶμαι ἡ Δικαιοσύνη. Ἐμένα δὲ μὲ πιάνει κανένας.»

Καὶ χωρὶς νὰ τοῦ ἀφήσω τὸ χέρι, γυρίζω τὸ δαχτυλίδι:

— «Πάντα, πάντα ἐδῶ εἶμαι, ἀκόμη καὶ σὰ δὲ μὲ βλέπεις. Ἐτσι, ἀόρατες εἶναι συχνά, εἶναι ὁμως παντοῦ παρούσες ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Δικαιοσύνη.»

Γιὰ τὴ Δικαιοσύνη καὶ γιὰ τὴ Ἀλήθεια, πολὺ δὲν τὸν ἔμελε μήτε τὸ παῖρνε ὁ νους του τί τοῦ ἔλεγα. Ἐνα ἔπαιρνε καὶ παράπαιρνε, πὼς πέντε σιδερένια δάχτυλα τὸν κρατοῦσανε καὶ πὼς ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπο νὰ γλυτώσῃ. Ἀνατινάχτηκε, πάλεψε, ξεδιπλώθηκε, σύρθηκε σὰν τὸ φεῖδι. Τίποτα! Στὸ τέλος ἔκαμε σφόρτσο καὶ ὄσο καὶ ἂν πνιγόντανε τὰ λόγια του στὸ λαιμό του, κατώρθωσε νὰ κράξῃ:

— «Ἐλάτε... ὄλοι... ἐλάτε... Ἡ φωνὴ... ἐδῶ... ἐδῶ... μὲ στραγγούλισε... Νὰ τῆς σπάσετε... τὰ κόκαλα!... τὰ μυαλά!...»

Μαζωχτήκανε γύρω του ἀπὸ κάθε μεριά. Τοὺς σιχάθηκα, τοὺς σκλάβους. Ἀμέσως βάζω τὴν πέτρα μου ἀπ' ὄξω, νὰ μὲ διοῦνε, καὶ τοὺς φτύνω:

— «Ἀνόητοι, πὸς θέλετε νὰ δεσμώσετε τὴν Ἰδέα! Τὰ ζῶα! Πίσω! Πίσω!»

Καὶ κάνω ἕνα βῆμα μονάχα πρὸς τὰ σκέρι. Δὲν τὸ πρόσμενα, τόσο γλήγορα νὰ ξεσκορπιστῇ. Ὁ ἀθώρητος ἐγὼ πὸς ἀξαφνα γινόμενε θωρητός, τὸ θάμα ἐκεῖνο τοῦ Γύγη τοὺς ἀναποδογύρισε. Δὲ σάλεψα, ὅσπου νὰ συνέρθουνε, νὰ μὴ θαρβῶνε πὼς φοβοῦμαι καὶ θέλω νὰ φύγω.

— «Ἐνα λόγο, φονιά, ἔχω ἀκόμη νὰ σοῦ πῶ. Σήμανε, σήμανε πιά ἡ ὥρα πὸς θὰ χαθῆς, πὸς θὰ χαθοῦνε καὶ οἱ δικοὶ σου. Θὰ παναστατήσῃ τὸ κράτος. Θὰ πάθῃς ὅσα πάθανε οἱ ἄλλοι ἀπὸ σένα. Καὶ σωτηρία δὲν ἔχει. Καμιά.»

Τέτοια δήλωσα ἤσυχα ἤσυχα καὶ ἀκόμη πὸς ἤσυχα τράβηξα ἴσια στὴν πόρτα, ἐνὼ τὸ πλῆθος παραμέριζε δεξιά καὶ ἀριστερά, γιὰ νὰ περάσω.

Καθὼς τὰνάγγειλα τοῦ Σουλτάνου, ἔτσι ἀκολουθήσανε κιόλας. Ἡ συνομοσία ἐγινε, ὄχι στοὺς Μεμένηδες, ὄχι σὲ καμιὰν ἀπὸ τίς ξένες τίς φυλὲς πὸς εἶχε ὑποταγμένες: ἐγινε στὸ στρατό του τὸν ἴδιο. Ἀρχηγοὶ τῆς συνομοσίας, οἱ σημαντικώτεροι στρατηγοὶ: ψυχὴ τῆς καὶ βίβλα τῆς, δυὸ τρεῖς ἀξιωματικοὶ ἀποφασισμένοι καὶ γενναῖοι, τόσο εἶναι ἀληθινὸ πὼς γιὰ νὰ σηκώσουνε ἀλάκαιρο ἕναν τόπο, δὲ χρειάζονται περισσότεροι ἀπὸ δυὸ τρεῖς, φτάνει τὸ σφέρο τους νὰ μὴν κοιτάζουμε ἀρτοί, παρὰ νὰ χονε ἐδηγὸ τους μιὰ ἰδέα. Κάποτες ἀρκεῖ μὲ τέτοιους ὄρους καὶ ἕνας μονάχα, ἐπειδὴ ὡς τὰ τώρα πρακτικώτερος ἀθρώπους στὸν κόσμον δὲν εἶδαμε ἀπὸ τοὺς ἰδεολόγους.

Βέβαια στὴν ἀρχὴ τὸ κίνημα στάθηκε γενναῖο. Μὰ σ' ἕνα Κράτος βάρβαρο, ἀκόμη καὶ μιὰ πρόοδο θὰ φέρῃ ἀποτελέσματα βάρβαρα. Δὲν πειράζει. Ἐπρεπε πρῶτα πρῶτα ὁ Σουλτάνος νὰ πέσῃ. Τὸ κυριώτερο εἶναι νὰ διῆς τὴ δύση τοῦ κακοῦ: τότες ἔχεις ἐλπίδα νὰ χαιρετίσης τοῦ καλοῦ τὴν ἀνατολή: τότες στὰ σκοτεινά, στὰ δουλωμένα τὰ κεφάλια τῶν ἀθρώπωνε μισοφέγγει κάποια ὑποψία πὼς ὑπάρχει τὸ φῶς. Κατάλαβα λοιπὸν ἀμέσως, τὸ χρέος μου πὸς εἶναι: τὸ χρέος μου, νὰ ἐνεργήσω γιὰ νὰ ξολοθρεφτῇ ὁ κακοῦργος. Ἐγὼ κόμμα δὲν ἔχω κόμμα μου ἢ ἀθροπότητα Δὲν εἶχα κιόλας νὰ προσμένω τίποτις ἀπὸ τοὺς παναστάτες. μήτε βουσοφετάκια μήτε θεσοῦλες. Εἶχανε, μπορῶ νὰ πῶ, νὰ προσμένουνε τοῦ λόγου τους ἀπὸ μένα. Τοὺς βοήθησα ἔτσι, ἀπὸ καλοσύνη, γιὰ νὰ τοὺς δώσω θάρρος, ἀφοῦ τὸ κάτω κάτω δουλέβαινε τὴν ἀρετὴ. Μὰ τὴν ἀνάγ-

κη τους δὲν τὴν εἶχα διόλου. Βολετό μου νὰ βγῶ καὶ μόνος δλομέναχος στὸν ἀγῶνα. Τόντις ἔνοιωσα τότες τὴν ἀπεριόριστη δύναμη ἐνὸς τέτοιου δαχτυλιδίου καὶ τί δὲν καταφέρνει ἀξάφνα σ' ἕναν πόλεμο. Ἄλλο σύμμαχο μὴ γυρέβης. Πᾶς ἄμα θέλεις ὡς τὸν ἐχτρώ σου, πᾶς ὡς τὸ βασιλιά. ὡς τοὺς στρατηγούς του, σκοτώνεις ἄσους σου περάση, ἄσους νομίξεις ἐπικίντυνους, γιὰ σένα, καὶ νικᾶς, ἀπολέμητος, πού νὰ ποῦμε. Εἶναι μάλιστα μέσο ἀξιόλογο καὶ πού τὸ ταίρι του δὲν ἔχει, νὰ σκοτώσης τὸν πόλεμο τὸν ἴδιο. Εἶναι ὁμοῦ καὶ κάπως παράξενο νὰ τιμωρήσης τὸ φονιά μετ' τὸ φόνο. Μήτε τῶσα τὸ λοιπὸ μετ' τὸ νού μου, νὰ γίνω ἐγὼ φονιάς τοῦ Σουλτάνου, νὰ μεταχειριστώ τέτοια τερτίπια. Εἶχε τὸ δαχτυλίδι μου ἄλλα πιδ νόστιμα καὶ πού δὲ χύνανε, δὲν ἀπαιτούσανε ἀθρώπινο αἷμα. Ἐνοεῖται πῶς ἔλοι δὲν παραιτήσανε ἀμέσως τὸν τύραννο. Κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο ἐνὸς τυράννου ζοῦνε σωρὸ σωρὸ ὑποτυράννοι καὶ τυραννίσκοι. Λογάριαζε σωστὸ ἀσκέρι μαζὶ του. Εἶχε μαζὶ του καὶ κάμποσο μέρος τοῦ στρατοῦ. Εἶχε καὶ τὸ παλάτι του τὸ θεόρατο πού ἀποτελοῦσε ἀλάκαιρη πολιτεία. Εἶχε ὁ ἀθεόφοβος καὶ ἀμανάτια πού τᾶκλεψε δηλαδὴ, καὶ πού τοῦ τὰ προμηθέσανε οἱ κατάσκοποι του, παιδιὰ καὶ γυναῖκες πού οἱ παναστάτες ἀναγκαστήκανε νὰ τᾶφήσουνε στὶς ἐπαρχίαι τους, δταν ἀνεβήκανε στὴν πρωτεύουσα. Φοβέριζε πῶς θὰ κόψη παιδιὰ καὶ γυναῖκες, ἄμα κουνήση ὁ ἀντίθετος στρατός.

Τίποτα δὲν τοῦ φέλεσε. Ὅτι γίνοντανε στὸ παλάτι, ὅτι ἔλεγε στὰ σουβούλια, ὅτι τερτίπια ἐτοίμαζε, ὅτι ψεφτιές μαγεῖρεθε, ὅτι σκέδια μελετοῦσε μετ' τοὺς δικούς του, ὅτι καὶ ἂν ἔκανε, μ' ἕνα λόγο, ἐγὼ ἀμέσως τὸ ἔξερα. Ἦξερα καὶ πού φύλαγε τὰ μανάντια, νὰ τὰ γλυτώσω. Ἦξερα καὶ τὸ πιδ τρομερὸ γιὰ τὴν ἀφεντιά του, πού κρυβότανε ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ γεμάτο κρυψῶνες τὸ ἀπέραντο περδὸλι ἀπὸ ἀκρη σὲ ἀκρη, καὶ τὴν ὥρα πού γιουρουντίσανε πιδ οἱ παναστάτες, νικητάδες, πῆγε καὶ χύθηκε σ' ἕνα βέρο λαδύριθο. Γνώριζα τὰ κατατόπια καὶ μῆχα μέσα μ' ἐφκολία μεγάλη, ἀπὸ τᾶφτι τὸν ἔπιασα καὶ τοὺς τὸν ἔφερα, πού ἔτρεμε σὰν τὸ ψάρι.

Δὲν τὸν πειράζανε. Οὔτε γροθιά οὔτε ξυλιά. Ἰσως, ἀκόμη καὶ στὰ στήθια τὰ παναστατικά βασίλεθε τὸ σέβας τὸ παλιδὸ καὶ παλαίφατο, καμωμένα καθὼς εἶτανε κίβλας ἀπὸ τὴ σάρκα, τὸ αἷμα καὶ τὴ βράσσα πού τὸν κάμανε καὶ ἀφτόνε. Ἰσως πάλι τοῦ στάθηκε μαρτύριο πιδ δεινὸ νὰ ξοριστῆ, νὰ κλειστῆ σ' ἕνα μέρος ὅπου τὸν περιτριγυρίζανε φύλακες ξένοι, ἀγνωστοὶ τοῦ φύλακες, καὶ ὅπου παροξυσμοὶ τὸν πιάνανε, σεισμοὶ τὸν τραντάζανε, τὸν ἀφρίζανε λύσσει, γιὰτὶ κάθε στιγμὴ ξάνοιγε μπροστά του τὰ χεῖλια τοῦ τᾶφου, κάθε στιγμὴ φοδόντανε μῆπως κανένας τὸν σκοτώσῃ—καὶ δὲν τὸν σκοτώωνε κανένας!

* * *

Ἐμεινε θορυβωμένη μέσα μου ἡ ψυχὴ μου, ὁστερις ἀπὸ τὸ πέσιμο τοῦ Σουλτάνου. Ἐνοιχτήκα τῆς χρύσης μου τῆς Μυρβίνης.

—«Νόμιζα πῶς θὰ χαϊρόμουνε περσότερο, νόμιζα πῶς θὰ ξαλάφωνα....»

—«Καὶ κάτι νοιώθεις ξεναντίας πού σου κάθεται στὴν καρδιά....»

—«Πού τὴ συνείδηση μου βαραίνει!»

—«Δὲν ἀπορῶ!»

—«Πῶς μπόρεσες καὶ τὸ μάντεψες;»

—«Δὲν τὸ μάντεψα. Σὲ γνωρίζω....»

—«Φῶς μου Ἔσού!»

—«Δὲν ἄλλαξες! Εἶσαι ὁ ἴδιος ἀθρώπος πού δὲν ἤθελες στὴ Βενετία νὰρθῆς ἀφαντος στὴν κάμερή μου. Δὲ σου ἄρεζε τὸ λοιπὸν οὔτε νὰ πηγαίνῃς κατάσκοπος στὰ παλάτια.»

—«Ὡστόσο, τῆς λέω χαμογελώντας, θαρρῶ σὰ νὰ ὑπάρχη κάποια διαφορά μεταξύ σου καὶ τοῦ Σουλτάνου.»

—«Στὸ δαχτυλίδι καμιά διαφορά δὲν ὑπάρχει.»

—«Ἐσένα, πουλί μου, δὲν ἔθελαν νὰ σὲ γελάσω, ἀπὸ τὴν ἀγάπη....»

—«Καὶ τώρα πού γέλασες τὸ Σουλτάνο, τὸ λυπᾶσαι ἀπὸ τὴν τιμὴ.»

Ἐσκουφα τὸ κεφάλι.

—«Ἀχ! Μυρβίνα μου, πῶς τὰ βλέπεις ὅσα μέσα μου καὶ γὼ ἀκόμη δὲν τὰ ξεδιακρίνω!»

—«Ἐσὺ μὲ ἔμαθες τὰ γενναῖα καὶ τᾶψηλά.»

—«Καὶ οὐ τώρα μού τὰ ξαναμαθαίνεις. Εἶναι, εἶναι τὸ δαχτυλίδι πού τὰ φταίει, τὸ δαχτυλίδι πού τᾶχει μέσα του, πού σὲ βγάζει ἔξω ἀπὸ τὸν ἴσι δρόμο, γιὰτὶ σὲ μεθᾶ!»

—«Σὲ μεθᾶ, μὲ ἡ μέθη του μοιάζει μ' ἕνα γλυκὸ θεόγλυκο κρασί, πού στὸν πάτο του βρισκεις πάντα μιὰ σταλούλα πικρὴ, μιὰ σταλούλα φαρμάκι....»

—«Καὶ τὸ φαρμάκι λέγεται ἀπάτη!»

Χύθηκε στὸ λαιμό μου, νὰ μὲ φιλήσῃ.

—«Μὴν τὸ λές! Γιὰ τὸ καλὸ ἐσὺ ἀπάτησες· ἀφτὸ ἀπάτη δὲν εἶναι....»

—«Εἶναι, ὅπως καὶ ἂν τὸ πῆς. Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ δημιουργήσῃ τὰ καλὰ μετ' τὰ κακὰ, τὴν ἀρετὴ μετ' τὰ φάβλα, εἰδαμὴ πάει ἐνάντια στὸ σκοπὸ του.»

Τὴ φίλησ', παρηγοριὰ μου στὴ λύπη μου τὴ μεγάλη, καὶ ἔακολούθησα.

—«Κοίταξε, Μυρβίνα μου, καὶ πές μου, ἔχω δίκιο ἢ δὲν ἔχω πού θλίβουμαι; Ἄφου ἀπάτησα, τουλάχιστο ἄς κατάρφωνα καὶ τίποτις. Μὰ τὸ πιστέβεις μετ' τὰ σωτὰ σου πῶς κάτι ἔκαμα; Δὲ βारीεσαι! Τί μὲ φέλεσε πού μετ' τὴ δύναμή μου τὴ μυστικὴ, τὸν κρατοῦσα παραλυμένο τὸ Σουλτάνο στὴν ἐξουσία μου, δίχως χέρια, δίχως ποδάρια, δίχως κίνημα κανένα; Νομίξεις πῶς μετ' τὸ φυλάκιμά του ξεβαρβαρώθηκε ἄψε σθῆσε ὁ λαὸς του, πού τόσο αἰῶνες τυραννία τοῦ ἔχουνε χαλάσει τὴν ψυχὴ; Νομίξεις πῶς ὁ διάδοχος του ἀξίζει περσότερο; Νομίξεις πῶς ἀξίζουνε περσότερο οἱ παναστάτες; Δὲν ἀκουσες τίς προάλλες πού ἀρχίζανε μετ' τοὺς Μεμνήθες ἀπάνω κάτω τὰ ἴδια; Ναι, βέβαια, ἡ Ἄρετὴ τὸ θέλει καὶ τῆς πρέπει νὰ χαθῆ τέτοιο ἐχτρωμα' εἶναι, ἔπως καὶ ἂν τὸ πῆς, χρήσιμο στὸν κόσμον καὶ στὴν ἀθρώπινη, τὸ νὰ χάθηκε. Μὰ χρειάζεται καιρός, ἐπιστήμη καὶ ποίηση, γιὰ νὰ προκόψῃ στὰ λήθια ἕνα ἔθνος· δὲν προκόφτει μετ' τὰ θάματα καὶ μετ' τὰ δαχτυλίδια.»

Και τέτια *ἀναισθητική* ἔχουνε μέσα τους πολλοὶ ἀπὸ κείνους τοὺς μισόγλωσσους πού κάθε ὥρα και στιγμὴ, και σὲ κάθε περίσταση και συζήτηση, σοῦ πετάνε κατάμουτρα τὴν *αισθητικὴ τους*.

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἄναθεμάν τονε και πού τὰ βρήκε— και τρισανάθεμάν τονε πού τὰ....ἐκδίδει στὴν Ἑλεξάντρια. Δὲ λέω πὼς εἶναι γιὰ πέταμα—ὁ Θεὸς νὰ φυλάξει!—ὄλα ὅσα τυπώνουνται κεῖ μέσα, μὰ μερικὲς κριτικὲς καπιανοῦ κ. Ἀχαριάδη εἶναι τόσο ἄνοστες και τόσο ἄνόητες, πού πολλὲς φορὲς, πού παίρνω τὸ περιοδικὸ αὐτὸ στὰ χέρια μου, διαβάζω τὸν τίτλο του. ἔτσι: Τ' ΑΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Συζητούσανε κάπου γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα Κάπιος κύριος, μὲ καθαρευουσιάνικη ψυχὴ και μὲ μιχτὴ γλώσσα, πού κατακεραύνωνε τὸν Ψυχάρη, ἔλεγε:

— Δὲν ἀναγνωρίζω κανέναν ἀρχηγὸ στὸν ἀγώνα μας. Ὅλοι εἶμαστε στρατιῶτες τῆς Ἰδέας...

— Ὅλοι μας ἐμεῖς, ναί—τοῦ παρατήρησε κάπιος ἄλλος,—μὰ ὄχι και λόγου σου. Ἐσὺ εἶσαι πλωτάρχης τῆς Ἰδέας και νιώσ' το!

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Τίτλος πού σκεπάζει πολλὲς φορὲς τ' ἀλογώτερα κινήματα. Σοῦ λένε λ. χ. *λογοτεχνικὴ κίνηση* ἕνα ποίημα τοῦ κ. Πανᾶ, ἢ τὰ «Παναθήναια» τοῦ κ. Ἄννινου ἢ δὲν ξέρω και γὼ τί. Μὰ σὰν τὰ πείεις αὐτὰ *λογοτεχνικὴ κίνηση*, πὼς θὰν τὸ πείεις ἂ σοῦ τύχει νὰ ἴδεις καμιά μέρα στὸ Πολύγωνο νὰ κινουῦνται τᾶλλογα τοῦ Ἰππικοῦ; Μήπως *ἀλογοτεχνικὴ κίνηση*; Και δὲ θὰ διαμαρτυρεῖ γι' αὐτὸ ὁ κ. Πανᾶς ἢ ὁ κ. Ἄννινος;

ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ

Εἶναι κριτικοὶ μὰ και δημοσιογράφοι. Εἶναι δημοσιογράφοι και καμώνουνται και τὸν κριτικὸ. Τελοςπάντων. Εἶναι ὅ,τι εἶναι και καμώνουνται τὸν πού δὲν εἶναι. Γράφουνε λ. χ. ἕνα κουτσοχρονογραφηματάκι στὴ φημερίδα τους (ὁ κ. Τάδες εἶναι μαίτρε στὸ χρονογράφημα!) και μὲ τὴν ἴδια εὐκολία και μιὰ κουτσοκριτικουίλα. Τὶς περισσότερες φορὲς συμφωνοῦνε ὄλοι τους πέρα πέρα, σὰ δυὸ σταλαματιῆς νερό. Μερικὲς ὅμως φορὲς και διαφωνοῦνε. Και τότε ἀνάβει και κορώνει ἢ συζήτηση και τότε ἀνοίγει ἢ πλατεῖα κουβέντα και γιὰ τὴν Τέχνη.

Κι ὅταν τοὺς βλέπω νὰ μαλλιοτραβιοῦνται και ὁ

ταν τοὺς ἀκούω νὰ μιλοῦνε γιὰ Τέχνη, σιγολέω ἄθελα τὴν παροιμία: Δυὸ γαῖδαροι μαλλώνουνε σὲ ξένον ἀχειριῶνα.

ΔΑΜΟΚΛΗΣ

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ ΤΗΣ ΚΥΡΑΤΩΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥΛΙΝΑΣ

Ἄς ἀρχινήσω θλιβερὰ νὰ εἰπῶ τὸ μοιρολόι
Νὰ κλαῖνε χῶρες και χωριά, νὰ κλαῖνε βιλαέτια,
Νὰ κάμω μάτι' ἀδάκρυτα δακρυόβρυσες νὰ γείνουν,
Νὰ κάμω πέτρινες καρδιὲς νὰν τίς σπαράξει ὁ πόνος.
Μοιρολογίστρες θλιβερὲς και μαυροκαρδισμένες,
Ντόπιοι και φίλοι και δικοὶ κι ἀπόξενοι και ξένοι.
Τὸν πιὸ βαθὺ τὸν πόνο σας καθέννας θυμηθῆτε
Νὰ εἶναι πικρὸ τὸ κλάμα σας, νὰ εἶναι φωτιὰ τὸ δάκρυ.
Μὲ τὸ δικόνε μου καημὸ σμίξτε τὸν καημὸ σας,
Κι ὅς ἀρχινήσουμε μαζί θρήνο, δαυμὸ και κλάμα
Νὰ τρίζῃ σκέπη τοῦ σπιτιοῦ κ' οἱ τοῖχοι του νὰ τρέμουν
Νὰ εἶναι ἄξιο και παράξιο τῆς τὸ πικρομοιρολόι.

Νεκροστολίστρες,

Κλείστε τῆς τὰ μάτια τῆς.

Τὴ πονόψυχά τῆς μάτια,

Σφαλεῖστε τῆς τὸ στόμα τῆς,

Σταυρώστε τῆς τὰ χέρια τῆς,

Τὰ χρυσόχερά τῆς,

Τὰ καλά τῆς βάλτε τῆς,

Στολίστε τῆ κι ὁμορφοσυγυρίστε τῆ

Στ' ἀγύριστο ταξίδι πού θὰ πάει

Νὰν τὴν καμαρώνουνε,

Νὰν τῆνὲ θαμάζουνε,

Νὰν τὴν ἀγαπᾶνε,

Ὅπως τῆς ἔπρεπε,

Ὅπως τῆς ἄξιζε

Τῆς μάννας τῆς καλῆς,

Τῆς πονετικιάς τῆς ἀδερφῆς,

Τῆς καλόγνωμης κυρᾶς,

Τῆς νοικοκυρᾶς τῆς χρυσοχέρας.

Ἄς τὸ γυρίσω κι ὅς τὸ εἰπῶ κι ἄλλιως τὸ μοιρολόι
Κι ἄλλες νὰ κλάψουνε καρδιὲς και μάτια νὰ βουρκώσουν.

Ἄφέντρα μου, κυρά μου!

Ὅλ' ἄξια και πρεπούμενα,

Ὅλα σου τιμημένα,

Ὅλα σου σκεφτικά,

Μ' αὐτὸ καλά δὲν τόπραξες και νὰ μὲ συμπαθήσεις..

Ἄχ! τὸ ξέρω και τὸ νοιώθω

Ἄθελα πὼς μᾶς πικραίνεις,

Μ' ἄθελα κ' ἐγὼ σοῦ λέου

Τὸ πικρὸ παράπονό μας.

Σὺ δὲν πικραίνεις κανένα,

Γὼ γιὰτί νὰ σὲ πικράνω ;...

Γκόνια τῆς, παιδιὰ κι ἀδέρφια,

Βάλτε πέτρα στὴν καρδιά

Και σφουγγίξτε τὰ μάτια

Μήπως νιώσει τὸν καημὸ σας

Και μᾶς φύγει πικραμένη

Ἐνῶ μιλοῦσα, ἔβλεπε πῶς κάτι συλλογιότανε ἢ Μυρρίνα καὶ δὲν ἔβρισκε ἀκόμη λόγια νὰ τὸ πῆ. Μοῦ χάδεβε σιγὰ σιγὰ τὰ μάγουλά μου καὶ στὸ τέλος·

— «Τὸ δαχτυλίδι, πού λές ! Μοῦ φαίνεται ὡς τώρα πῶς χαρὰ μεγάλη, ἀδολή χαρὰ δὲ σοῦ προσέ-
νησε ποτέ του, παρὰ σοῦ ἔφερε πάντα κάποιον ἀ-
πογοήτεψη, τὸ λιγώτερο. Καὶ ξέρεις γιατί ; Θαρρῶ
πῶς κατάλαβα. Γιατί μὰς χρησίμεψε γιὰ τοὺς ἄλ-
λους, ποτὲς ἴσως γιὰ μὰς τοὺς δυό. Δῶσε μού το.
Ἐγὼ κατέχω ἕναν τρόπο καινούργιο νὰ τὸ μεταχε-
ριστώ. Θὰ διῆς τί ἔμορφος, τί γλυκὸς πού θὰ σοῦ
εἶναι ὁ τρόπος μου, ἀφοῦ μάλιστα σιχαθήκαμε τὸν
κόσμο, ἀφοῦ τώρα γυρέδουμε νὰ κουκουλωθοῦμε στὴν
ἀγάπη μας μέσα γιὰ μέσα. Δῶσε μού το. Ἐδῶ ἀ-
πάτη καμιά δὲν ἔχει· ἔχει μόνο ἀγάπη !»

— «Καὶ τί θὰ κάμῃς ; ῥώτησα ταραγμένος, χω-
ρίς νὰ μοῦ εἶναι δυνατό νὰ προσδιορίσω ἀπὸ πού
μοῦ ἐρχότανε ἡ ταραχή.»

— «Ἄφησέ μου ἕνα χρόνο μονάχα τὸ δαχτυλί-
δι στὸ δάχτυλο, μὴ μοῦ ζητήσης ποτέ σου νὰ τὸ
βγάλω, κ' ὕστερις ἀπὲ ἕνα χρόνο θὰ τὸ νοιώσης, τί
ἔφτυχια πού θὰ τοῦ χρωστοῦμε τοῦ δαχτυλιδιοῦ.»

Ἡ φωνὴ της τόσο μαγεφτικὴ, πού τὴν πίστεψα
καὶ τῆς τάφησα, τὸ καταραμένο τὸ δαχτυλίδι. Ἀχ!
δὲν εἶτανε πιά τοῦ Γύγη τὸ δαχτυλίδι, παρὰ τὸ
δαχτυλίδι τοῦ Χάρου. Μῆτε μιὰ χρονιά σωστὴ δὲν
τὴν ἀπόλαψα τὴν ἔφτυχια πού μοῦ ἔταξε ἡ Μυρρί-
να, καὶ πού στάθηκε τόντις ἔφτυχια μοναδική, ἔ-
φτυχια πού κανένας δὲ θὰ τὴ γνῶρισε ὅζω ἀπὸ μέ-
να. Θυμήθηκε ἡ Μυρρίνα τὴ βραδεία ἐκείνη στὴ
Ῥώμη, ὅπου ἔπαιξε ἀφαντὴ μπροστὰ μου τὸ βιολί
της. Στοχάστηκε τώρα νὰ γυρίσῃ πάλε τὸ δαχτυ-
λίδι, νὰ τὸ βαστάξῃ ἕνα χρόνο γυρισμένο ἀπὸ μέ-
σα, κ' ἔτσι νὰ μὴν ὑπάρχῃ παρὰ γιὰ μένα, παρὰ
γιὰ τοὺς δυό μας, νὰ μὴν ὑποψιάζεται κανένας τὴν
ὑπαρξὴ της, νὰ καταντήσῃ ξένη σὲ ὄλους, νὰ τῆς
καταντήσουνε ἔλοι ξένοι, νὰ μὴ ζῆ γιὰ τὸν κόσμο,
νὰ μὴ ζῆ γιὰ τοὺς ἀθρώπους, νὰ ζῆ γιὰ ἕνα καὶ
σῶνει. Ἀφτὸ εἶναι ἴσια ἴσια πού τὴν ἀφάνισε.
Κρυμμένη καθὼς εἶτανε ὡς καὶ στὰ μάτια τὰ δικά
μου, δὲν παρατήρησα πόσο ἀδυνατίζε, πόσο ἔλιωνε
μέρα τὴ μέρα. Ἐννοεῖται. Εἶχε συγκεντρωμένη σ'
ἕνα μόνον τὴν ἐνέργεια πού ὁ καθένας ἀπὸ μὰς
χρωστᾷ νὰ τὴν ἐξωτερικέψῃ καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους.
Λοιπὸν ἡ ἐνέργεια τῆς Μυρρίνας σώθηκε πιδ γλή-
γορα, ἔσθησε πιδ γλήγορα ἢ φλόγα, ἐπειδὴ ἀναφε
πιδ γλήγορα. Πάτησε ἡ καημένη τὸ νόμο τὸ φυσικὸ,
τὸ νόμο τῆς ἀθρώπινης συζωίας. Πάλε μὰς ἀ-
πάτησε τὸ δαχτυλίδι· ἀπάτησε γύρω μας τὰ συνα-
δέρφια, πού τοὺς ἔκλεφε μίαν ἀδερφή τους· ἀπά-
τησε καὶ τὴ Μυρρίνα τὴν ἴδια, πού δὲν εἶδε πῶς κ'
ἡ ἀγάπη θέλει ἐξάπλωσῃ καὶ συναθροπιᾷ.

Ξεφύχῃσε κατόπι ἀπὸ δέκα μῆνες. Δὲν ἀντεξε
ἡ καρδιά μου, νὰ τὴ θάψω, νὰ χαλάσῃ κάτω στὸ
χῶμα τὸ ὑγρὸ τέτοια ἁμορφιά σὰν τῆς Μυρρίνας.
Τὴν πῆγα σ' ἕνα ἔρημο νησι τοῦ Μαρμαρᾶ, πάντα
μὲ τὸ δαχτυλίδι γυρισμένο ἀπὸ μέσα. Μὲ τὸ δαχτυ-
λίδι ἀπὸ μέσα γυρισμένο, τὴν ἔβαλα κιάλας ἀπά-
νω ἀψηλά σὲ μιὰ πέτρα, μὲ ξύλα, μὲ κορμὸδεντρα,
μὲ ῥίζες, μὲ κλαδιά καὶ μὲ φτέρες πού φρόντισα

ἐλα νὰ τὰ μαζώξω ἀπατὸς μου. Ὑστερις ἔβαλα φω-
τιά, κ' ἔτσι κἀκε τὸ κορμί τὸ χαριτωμένο, ἔτσι
διαλύθηκε ἡ Μυρρίνα στὸν ἀέρα λίγο λίγο, ἀθώρητη
σὰν τὸ θάνατο, σὰν τὸ θάνατο παντοῦθε περχυμέ-
νη στὴ δημιουργία καὶ ζωντανή.

Δεφτέρα, 25 τοῦ Ἁγ. Δημήτρη 1909 — 27 τοῦ
Σταβροῦ, τρίτη, 1910.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ἈΝΑΠΟΔΙΕΣ

Μερικὲς λέξεις, ἀπὸ τὴν παρμπολὴ συχνὴ καὶ πα-
ριπολὴ ἀνάποδη καὶ ἀστόχαστη μεταχείριση πού τοὺς
γίνεται ἀπὸ τοὺς λογιῆς γραφιάδες μας, πάνε νὰ χά-
σουν—οἱ περισσότερες μάλιστα καὶ τὴ χάσανε ὀλωσ-
διόλου—τὴ σημασίαν τους. Θάναφέρουμε δυὸ τρεῖς
σήμερα, ἀφίνοντας τις ἄλλες γι' ἄλλη φορὰ.

ἘΞΕΛΙΞΗ

Συζητᾷς μ' ἕναν κύριο γιὰ κάτι, λ. χ. γιὰ τὸ
γλωσσικὸ ζήτημα. Χτὲς σοῦ ἀνέβαζε τὸν Ψυχάρη
στὸν ἔβδομο οὐρανὸ· σήμερα σοῦ τὸν καταβαρα-
θρώνει.

Ξαφνιάζεσαι.

— Κύριέ μου—τοῦ λὲς—εἰσὺ, εἰσὺ τὰ λὲς αὐτά ;
Χτὲς ὑποστήριζες τὰ ἐναντία...

— Μὰ φίλε μου—σοῦ ἀποκρίνεται ποζάτα —
δὲν εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ πεθάνω μὲ τις ἴδιες ἰ-
δέες. Ἀπὸ μέρα σὲ μέρι ἐξελίσομαι. Χτὲς εἶμουν
Ψυχαριστὴς, σήμερα ἀντιψυχαριστὴς. Φυσικὸς νό-
μος, βλέπεις, ἡ ἐξέλιξη...

Φυσικὸς νόμος ! Κανεὶς δὲν τὸ ἀρνιέται. Μὰ
γιὰ μὰς, τοὺς Ρωμιούς, φυσικὸς νόμος πού σκεπά-
ζει πολλὲς φορὲς καὶ δικαιολογεῖ τὴν ἐπιπολαιότητα
καὶ τὴν ἔλλειψη χαρακτήρα.

ἈΙΣΘΗΤΙΚΗ

«Υπάρχει αἰσθητικὴ ἀλήθεια ;» ρωτᾷε κάπου
κάποιος ἀστεῖος κύριος.

Γιὰ λόγου σου ὑπάρχει, τοῦ ἀπαντοῦμε. Καὶ
γιὰ λόγου σου *αἰσθητικὴ ἀλήθεια* εἶναι νάραδειά-
ξεις ἀπανωτὲς βερνικωμένες ἀνοησίες, ποζαίροντας
πῶς τάχα κάνεις *ὕψηλὴ κριτικὴ* — δηλ. Κριτικὴ
ἀπὸ τρίποδος ἢ ἀπὸ τετράποδος.

Ἄκους συχνά :

— Ἡ αἰσθητικὴ μου δὲν τὸ δέχεται τοῦτο. Ἡ
αἰσθητικὴ μου τὸ ἀποκρούει ἐκεῖνο. Ἡ αἰσθητικὴ
μου ἔτσι μοῦ τὰ παρουσιάζει τὰ πράματα...

Κι ὅταν ἡ αἰσθητικὴ *μου* δέχεται νὰ βάζω πλάι
πλάι τὸ «τῆς σκέψης καὶ τῆς δράσεως» παῦει πιά
νᾶναι *αἰσθητικὴ* καὶ γίνεται *ἀναισθητικὴ*.

Καί τὸ χαμογέλιο σβύσει
Στὸ γλυκόγελο τῆς στόμα.

Δόστε τῆς τοῦ χωρισμοῦ
Τὸ στερνὸ ψιλὶ
Καί στὰ μάτια καὶ στὸ στόμα
Καί στὰ σπλαχνικά τὰ χέρια,
Νὰ σὰς δώσει τὴν εὐκὴ τῆς,
Μόνῃ σας παρηγοριά.

Τ' ἄρχισα καὶ τὸ γύρισα, μὰ καὶ δὲν τ' ἀποσώνω
Τὸ πικρομοιρολόδι σου, ἀφέντρα μο , κυρά μου,
Ἄτέλειωτο κι ἀπόσωστο παντοτεινὰ νὰ μένει,
Ὅπως θὰ μένει ἀτέλειωτη μὲς στὴν πικρὴ καρδιά μας
Τοῦ χωρισμοῦ σου ἢ θύμηση, τῆς θύμησός σου ἢ πίκρα.

ΛΑΜΠΗΣ ΜΟΣΚΟΣ

Ο ΑΗΤΟΣ

ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

Κάτω σ' δαλάνιστο βουνὸ στ' ἀπόβαθα τοῦ λόγγου.
Σύρθη τὸ φεῖδι ἀπλώνοντας στὸν ἥλιο τὸ κορμί του.
Τριγύρω τοῦ μεσημεριοῦ τὸ λιόκαμα ἀπλωνόνταν
Τὴν ἄγχα βαριανάσαιναν οἱ λαγκαδιές κι οἱ λόγγοι
Κι ἀργὴ ἢ πλάση ἀσάλευτη στὴ σιγαλιὰ ἐκοιμόνταν...
Μὰ ξάφνου στὰ περὺψηλα στὸ γαλανὸ τοῦ ἀπειροῦ,
Μ' ὀρμὴ ἀκράτητη ὁ αἰτὸς πετὰ ὁ ὑφοβάτης,
Κ' εἶχε τῆς πάλης τὴν ὀρμὴ, κι ἄτραφτε ἢ λαχτάρα
Στὸ βλέμμα του τ' ἀγέρωχο. Κι ἀφτός, τῆς νίκης κράχτης,
Περήφανος ἀγνάντεβε κάτω τῆ γις τῆ σκλάβα.
Τὸ φεῖδι ἐταράχτηκε σὺν ἐννοιωσε τὸν ἴσκιο,
Ποῦ ἀπλωνε ἀπάνω του τ' ἄγριο πουλὶ πετώντας,
Στρέφει τὸ μάτι ἐκεῖ ψηλά, κι ἀναγελώντας λέγει :
— «Τρελλό ! ἀνόητο πουλί, ἀνήξερο, ποῦ ὀρμώντας
Τῆ γλυκειά γις μας παρατὰς κι ὄλο ἐκεῖ γυρέβεις
Τ' ἀνώφελα καὶ τ' ἀπιαστα στὸ κούφιο τοῦ αἰθέρα.
Τῆ γαληνιά δὲν ἐννοιωσες καὶ τὴν ἀταραξία,
Κι ὄλο μὲ πόθο καὶ μ' ὀρμὴ τραβὰς ψηλά καὶ δέρνεις
Στ' ἄπειρα πλάτια τοῦρανοῦ μ' ἀντάρα τὰ φτερά σου !
Γιὰ μιὰ στιγμή δὲ σ' ἄγγιξε στῆς ζήσης τῆ φουρτούνα
Ὁ πόθος τῆς ἀμνησιᾶς, καὶ ἡ ἠδονὴ τοῦ ὕπνου,
Σὲ θάμπωσαν σὲ τύφλωσαν τὰ ἕδεια τοῦ ἀπειροῦ
Κι ὄλο τὸ πλάνημα ποθεῖς στὰ ὕψη, ὦ, γελοῖο !
Κι ἄκουσε ἀτάραχος ὁ ἀητός, Μονάχα ἢ θωριά του
Πῆρε μιὰν ὄψη θεϊκὴ. Κι ἀπ' τὸ γαλάζιο κάμπο,
Γέλασε, γέλιο συμπονιάς, καὶ καταφρόνιας γέλιο,
Γιὰ τὴν ψευτιά τοῦ ἀνίδεου, τὸ σκύψιμο τοῦ σκλάβου.
Κι ἀνάβει ὀργὴ ἀδύναμη τὸ φεῖδι, ποῦ ψηλώνει
Κι ὀρμᾶ, τὸν περιγελαστή νὰ κατακτεῖ ποδιώντας.
Μὰ δὲν τὸν φτάνει, κειὸς ψηλὰ ἀλόγιστος στεκόνταν.
Κ' ἔχουσε, πέφτοντας ξανά μὲς' τὸ βαθὺ τὸ λόγγο,
Ἄνάμεσα ἀπ' τὰ δόντια του τ' ὀλόπιτρο φαρμάκι,
Τὸ ὄπλο τῆς ἀνημποριάς τοῦ δόλιου καὶ τοῦ σκλάβου...
Μὰ τὸ πουλὶ το ἀτρόμητο ποῦ ἀπ' τὰ ὕψη ἐθάρρει
Ἄνέγγιχτο τὰ δυνατὰ ἀπλώνοντας φτερά του
Ἐτράβηξε περὶφανο στὰ βάθεια τοῦ Ἄπειρου.

Βατοῦμ

ΣΤΑΒΡΟΣ ΚΑΝΟΝΙΑΗΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ
Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ἀρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομὴ χρονιάτικη : Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν
Κρήτη δρ. 10. Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 ' .—Γιὰ
τις ἐπαρχίες δεχομαστε καὶ τρίμηνες συντρομές (3 δρ.
τὴν τρίμηνιά).—Κανένας δὲ γράφεται συντρομητής ἢ δὲν
προπλερώσει τὴ συντρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο. -- Τὰ περασμένα φύλλα ποῦ
λιούνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὄλα τὰ κίόσκια, καὶ στὶς ἐπαρ-
χίες σ' ὄλα τὰ Πραχτορεῖα τὸν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ - ΤΙ ΔΕΝ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΚΑΝΕΙ -
ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΡΑΚΑΣ - ΟΙ ΣΟΥΠΙΕΣ
- ΔΑ Ι-ΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ - ΤΟ ΝΕΟ ΚΟΜΜΑ.

ΟΧΙ προφήτης. "Ένας κοινὸς ἀθροπάκος εἶτανε,
μὰ εἶχε τὸ χάρισμα τὸ μεγάλο νὰ ξέρει κατὰβαθα τὴν
Ἀθήνα καὶ τοὺς Ἀθηναίους. Καὶ προφήτεψε. Καὶ ἡ
προφητεία του βγήκε ἀληθινή.

"Όταν ὁ Βενιζέλος ἤρθε ἀπὸ τὴν Κρήτη, τὶς παρα-
μονὲς ποῦ εἶτανε νὰ γίνει πρωθυπουργός, καὶ γύριζε
μὲ τὸν Πάππ ἀμαξάδα καὶ συγχροπήγαινεστὰ γραφεῖα τοῦ
«Χρόνου», ὁ ἀθροπάκος αὐτὸς χαμογελοῦσε καὶ μουρ-
μούριζε:

— Δὲ θὰ περάσει πολὺς καιρὸς κι ὁ Βενιζέλος θὰν
τῆ νιώσει ὀδυνηρὰ αὐτὴ τῆ λυκοφιλία καὶ θὰ τὴν κλε-
ρώσει ἀκριβά.

Καὶ τότε καὶ τοῦ Γρανίτσα :

— "Ἐπειδὴ δὲ βλέπω τὸ Βενιζέλο καὶ τονὲ βλέπεις
ἐσὺ, πὲς του ἀπομέρος μου τὸ καὶ τὸ καὶ νὰ θυμηθεῖ
μὰ μὲρα τὰ λόγια μου !

"Ὁ Γρανίτσα τὰ θάρρεψε ὑπερβολικὰ ὄλ' αὐτὰ τό-
τε, μὰ σήμερα τὰ βρῖσκεῖ...φυσικά.

"Ἔτσι θὰ γινόντανε. Μὰ μοροῦσε νὰ μὴ γίνεῖ κ'
ἔτσι.

ΚΑΙ δὲ θὰ γινόντανε ἔτσι, ἂν ὁ Βενιζέλος εἶχε τὸ εὐ-
τύχημα νὰ πέσει σὲ χέρια καλά, νὰ βρεῖ δηλ. ἕνα δυὸ φί-
λους ἀφοσιωμένους ποῦ νὰ ξέρουν τὰ πρόσωπα καὶ τὰ
πράματα καὶ νὰν-τάνοῖζονε τὰ μάτια.

Ἀπὸ πόσα δὲ θὰ γλύτωνα ὁ ἄμιρος ! Πρῶτα πρῶτα
δὲ θάκανε τὸν κ. Στράτο πρόεδρο τῆς Βουλῆς—τὸ πρῶτο
καὶ τὸ μεγαλύτερό του λάθος. Ἐπειτα δάκλεινε μὲ κανένα
Ἐπιχειρηματὴ τὸ ἀπύλωτο στόμα τοῦ κ. Πάππ. Τί διάολο !
Ἄφου ἔγινε Ἐπιχειρηματὴς ὁ κ. Ἀλεξαντεῆς, μοροῦσε καὶ
παραμοροῦσε νὰ γίνεῖ Ἐπιχειρηματὴς κι ὁ Ψευτοφαιριανὸς
καλαμπουριστής. Θάχριζε βουλευτὴ καὶ τὸ Χαϊρόπουλο τοῦ
«Χρόνου». Θὰ πετοῦσε καὶ σ' ἕνα δυὸ ἀκόμα Ἀθηναίους
δημοσιογράφους κανέγα κοκκαλάκι τοῦ Προϋπολογισμοῦ

και θάν τούς ἄφινε νάν τὸ ροκανίζουνε· κ' ἔτσι και τὴ δουλειά του θάκανε ἀνετώτερα και Μεσίας θάμενε γιὰ πάντα,

*

ΕΝΩ σήμερα.....

Διαβάστε τὸ «Χρόνο», διαβάστε τὶς «Ἀθήναι» και θά φριξέτε !

Ποτὲ ἡ Ἑλλάδα δὲν ἔλεσε σὲ χέρια τόσο τυραννικά και τόσο ληστρικά. Ποτὲ τὸ ἔθνος δὲν κακοδαιμόνησε τόσο. Ποτὲ ἡ «δόλια πατρις» τόσο δὲν ξευτελίστηκε !

Ὁ Θεοτόκης ; Ὁ Ράλλης ; Ὁ Μαυρομιχάλης ; Ἄχ, μὴν τούς θυμόσατε, μὴν τούς ἀναφέρνετε και ραγίζεται ἡ καρδιά μας ! Αὐτοὶ περιστεράκια εἴντουσαν μπροστά στο σημερινὸ τὸν κόρακα ! Αὐτοὶ ἀγαπούσανε τὴν πατρίδα, αὐτοὶ πονούσανε γιὰ τὰ δεινά της, αὐτοὶ πασιζήσανε γιὰ τὸ καλὸ της !... Ὁ Βενιζέλος !... Ὡ, αὐτὸς βούλιαξε τὸν «Ἀβέρωφ» γτές, θά βουλιάξει και τὸ ἔθνος αὔριο, θά μᾶς βουλιάξει ὅλους μας μιά μέρα !...

*

ΖΥΓΩΝΕΙ χρόνος πού στο «Νουμά» δημοσιεύτηκε ἕνα ἄρθρο πολυσέλιδο («Νουμάς» ἀριθ. 402, 22 τοῦ Τρυγητῆ 1910, σελίδα 49) μετὸν τίτλο «Ἀντὶς ἐπινίκια». Τὸ ἄρθρο αὐτὸ τέλιωνε ἔτσι : ... «Οἱ σουπιές δὲν ἀπολείψανε ἀπὸ τὸν τόπο μας. Ἴσως μάλιστα και νὰ πλήθηναν. Και οἱ σουπιές αὐτές θά μαζωχτοῦνε τριγύρω του, πρόθυμες νάν τοῦ προσφέρουν τὴ δουλειή τους, πρόθυμες νάν τοῦ δημιουργήσουν τὴν ἀπαραίτητη κλίμα. Μὰ ὁ περιήφανος Κρητικὸς ἔχει χρέος νάν τὰ κλωτσήσει μακριά του αὐτὰ τὰ σιχαμερὰ μαλάκια, ἔχει χρέος νὰ βαδίσει ἴσια στο μέγαλο του τὸ σκοπὸ».

Κεριακή πρωτὴ. Ὁ Βενιζέλος στο ξενοδοχεῖο του μετὸ «Νουμά» στὰ χέρια, τριγυρισμένος ἀπὸ τὸν Πάπ και ἀπὸ μερικὲς ἄλλες παρόμοιες σουπιές. Ὁ Βενιζέλος διαβάζει τὸ ἄρθρο μεγαλόφωνα. Ἐπειτα γυρίζει και λέει τοῦ Πάπ:

— Σὰ σωστά νάν τὰ λέει ὁ «Νουμάς».

Ὁ Πάπ ταμουδιά. Και οἱ ἄλλοι τὸ ἴδιο.

Ἔτσι μᾶς τὰ δηγήθηκε τὰ πράματα τότες. Γρανίτσας. Και μᾶς πρόστεσε και τοῦτο :

— Μετὸν τρόπο πὸδ μίλησε ὁ Βενιζέλος ἔδειξε πὸς ἀρχιζήσῃε ναν τὶς μωρξίεται τὶς σουπιές.

Τί τόφελος ὁμως ; Μυρίστηκε μερικὲς σουπιές. Ὅχι ὄλες. Μείνανε πάντα ἀρκετὲς νάν τονε σπρώξουνε στὰ κακὰ πού τονε σπρώξανε.

*

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ἰσολογισμὸς τῆς «Λαϊκῆς Τράπεζας» μᾶς ἔδειξε πὸσο καταπληχτικά προόδωσε τὸ εὐεργενικώτατο αὐτὸ κατῆστημα. Ὁ του μιλάνε οἱ ἀριθμοί, τὰ λόγια περισσεύουνε. Και οἱ ἀριθμοὶ μᾶς λένε πὸς τὰ κέρδη της, τὴν πρώτη ἐξαμηνία τοῦ 1911, φτάσανε σὲ 37½ χιλιάδες, 70 χιλ. περισσότερα ἀπὸ τὰ περσινά. Οἱ κατάθεσες 9 1/2 ἑκατομ. 2 ἑκατομ. περισσότερες ἀπὸ τὶς περσινές· και τὸ ταμειυτήριό περάσε τὰ 5 ἑκατομ.

Κι ὅλα αὐτὰ τὰ θάματα τὰ χροιστάει ἡ Τράπεζα σὴ φυσισμένη διεύθυση τοῦ κ. Δ. Λοβέρδου.

*

ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Στράτος. Καμιά συγκίνηση. Μόνον πὸς ἄργησε κάπως νὰ παραιτη-

θεῖ. Θά φύγει, λέν οἱ ἐφημερίδες, κι ἀπὸ τὸ κόμμα τοῦ Βενιζέλου. Καί γι' αὐτὸ καμιά συγκίνηση. Ὁ κ. Στράτος μᾶς ἔχει συνηθίσει νὰ φύγει ἀπὸ τὰ κόμματα. Κ' ἔπειδὴ ἔχει φύγει πιά ἀπ' ὅλα τὰ κόμματα κ' ἔπειδὴ πιά ὅλοι τὸ ξέρουμε πὸς μιά και φύγει ἀπὸ ἕνα κόμμα δὲν ξαναγυρίζει σ' αὐτό, ἕνα μόνον τοῦ ἀπομένει. Νὰ κάμει ἕνα κόμμα δικό του, προσωπικὸ και μονοπρόσωπο, μετὸ Στράτο ἀρχηγὸ και μοναδικὸ ὁπαδὸ, γιὰ νὰ φύγει μιά μέρα κι αὐτὸ και νὰ συχάσουμε.

ΓΛΥΚΟΧΑΡΑΓΜΑ

(Γιὰ σένα χρυσή μου ξανθή)

Τάχα νὰ μπορέσω σήμερα, χρυσή μου ξανθή, νὰ σοῦ χαρίσω ὅλο τὸ χνούδι τοῦ μυαλοῦ μου και τῆς καρδιάς μου τὴν ὁμορφιά ; Τάχα θά μπορέσω νὰ σὲ ποτίσω μετὸ τῆς ἀθανασίας τὸ ἀειπαίρθενο νερό, πού νὰ μιλῆση μιά μέρα γιὰ σένα και γιὰ τὴν ἀγάπη μας τὴν παναιώνια και παντοτινὴ ἢ ἀθάνατη τῶν ἀνθρώπων μιλιὰ και τὸ ἄσβεστο τῶν αἰώνων πνεῦμα ;...

Ναί, ναι θά τὸ πετύχω, γιατί ἡ ἀγάπη σου ἢ παρθενική, μετὸ μαγικό σου τὸ ματοθώρημα θά με δυναμώσουν νὰ ψάλλω τὸ τραγούδι τῆς ἀθανασίας και τῆς καλῆς σου καρδιάς, μικρὴ μου ξανθή.

Καλή σου μέρα, χρυσή μου ξανθή, γλυκοχαράζει ἡ αὐγούλα, κι ἀρχίζει νὰ ροδίζει στὴν ἀνατολή ἢ ποθητὴ χαραυγή, σὺν τὸ χεῖλάκι σου τὸ φλογερό, ἐνῶ ὁ ἥλιος σιγά, σιγά προβάλλει, σὺν ἡ ἀθῶα σου, ἡ ἀγγελικὴ μορφή στο πρωτοθώρημα, καλή μου ξανθή.

Ἄστρο δὲ φαίνεται πουθενὰ τώρα στὸν οὐρανὸ, γιατί σὺ τὸ κοσμικὸ ἄστρο, τὸ ἄστρο τῆς ἀγάπης μου, φεγγοβολεῖς και λάμπεις μετὸ πόθο μυστικὸ στὰ βάθη τῆς καρδιάς μου, χρυσή μου ξανθή.

Ἡ θάλασσα τώρα λευκόχρυση και ροδαλὴ πότε χαμογελάει και πότε σκυθρωπάει, σὺν τὸ χαμόγελό σου τὸ παιγνιδιάρικο μὲ και ντροπαλό, καλή μου ξανθή.

Στὸ πέλαγο μέσα βουτηχτῆς ἐγίνηκα, και βούτησα και σοῦβρηκα τὸ πλιὸ μαῦρο μαργαριτάρι τῆς ἀγάπης, πού σήμερα σοῦ χαρίζω, ὁμορφὴ μου ξανθή.

Πέρα στὰ δάση και στοὺς κάμπους ἄρχισε τὸ μελωδικὸ κελάδημα τῶν πουλιῶν, τὸ παναιώνιο χαιρέτημα τῆς ἀξέγνοιαστης χαρᾶς και ἀγάπης, πού σὺ ὀλημερὶς μοῦ χαρίζεις μετὰ τὰ λογάκια και μετὰ τὰ παρθενικά φιλιὰ σου, γλυκεῖά μου ξανθή.

Ἄποναρκωμένη ἢ γις ἀπὸ τὸ βαθὺ σκοτάδι τῆς νύχτας ἀρχίζει τώρα και σκορπάει στὴν ἀνθρωπότη ὄλες τὶς χάρες κι ὅλα τὰ δῶρα της, πού σὺ μικρὴ μου ξανθή, ὅλα, ὅλα τάχεις περισσὰ και γι' αὐτὸ σὲ κράζουν Πανδώρα.

Και τώρα τὰ δλόδροσα λουλούδια με τὴ ζέσα του ἡλιου καὶ με τὸ φύσημα τοῦ ἀγέρα κουνιόνται, σκύβουν καὶ καλημερίζονται, σκορπίζοντας τὸ ἕνα στὸ ἄλλο ἄπειρα μύρα κ' εὐωδιές, σὰν τὸ λουλούδι τῆς δημοφιλῆς σου, καὶ σὰν τὸ κεφαλῶκι σου, ὅταν τὸ γέρνεις στὴν ἀγκυλιά μου, γιὰ νὰ μοῦ μολογήσης λόγια μυστικὰ τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς χαρᾶς μας, μικρὴ μου ξανθὴ.

Νά, τώρα φαίνεται νὰ προβάλλει καὶ νὰ λάμπη ὁ ἡλιος σὰν καὶ σένα, ποὺ λάμπεις καὶ ἀστράφτεις, στὸ σπιτάκι σου με τὴν ἐργασία σου καὶ τὸ νοικοκυριό σου, καλὴ μου ξανθὴ.

Τρεχούμενα σύγνερα, συγνεφάκια πότε σκεπάζουν καὶ σκοτιδιάζουν τὸν ἥλιο καὶ πότε σκορπίζονται δλόλευκα στὸ γαλάζιο οὐρανό, σημάδια τοῦ πόνου καὶ τῆς λύπης, τοῦ δάκρου, τοῦ γέλιου καὶ τῆς χαρᾶς τῆς ἀνθρώπινης, τῆς δικῆς σου τύχης, χρυσὴ μου ξανθὴ.

Και τώρα κάθε καλὴ μητέρα παιδεύεται, καμαρώνει καὶ χαίρεται λούζοντας καὶ χενίζοντας τὰ παιδιά της γιὰ νὰ πάνε σχολειό, καθὼς ἐσύ, μικρὴ μου ξανθὴ, σὰν ἀγαθὴ μητέρα, λούζεις καὶ χενίζεις τὸν Ἀλέξαντρό σου, τὴν Ἑλλή σου καὶ τὸ Γιωργάκη σου, ποὺ μιὰ ὥρα, εὐλογημένη ὥρα, σὰ θελήση ὁ Θεὸς καὶ μεγαλώσουν τὰ παλληκάρια μας, θὰ γράψουν γιὰ Σένα, γιὰ τὴν χρυσὴ τους Μαμά, πλιὸ δμορφότερο καὶ παθητικώτερο ποίημα ἀπὸ τὸ σημερινό τοῦ μπαμπᾶ τους.

(*Ἀπὸ τὰ περὶ ποιήματά μου*)

Κέρκυρα

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ἘΡΓΑΤΗΣ - ΓΕΩΡΓΟΣ

Μ' αὐτὸ τὸν τίτλο ἄρχισε νὰ βγαίνει στὸ Βόλο δυὸ φορές τὴ βδομάδα, ἕνα γεναίω δημοσιογραφικὸ φύλλο, ἀπὸ τὰ Ἐργατικὰ Κέντρα τοῦ Βόλου καὶ τῆς Λάρισσας. Ἐρχεται σὰ μιὰ συνέχεια τοῦ «Ἐργάτη» ποὺ εἶχε σκορπίσει τόσο φῶς στὴν τυφλὴ ψυχὴ ἰδεολογία τοῦ Θεσσαλικοῦ λαοῦ, ποὺ εἶχε κινήσει τὰ λιμνιασμένα νερὰ τῆς θανατηφόρας ὑπομονητικότητας τῶν προλετάρων τοῦ Βόλου καὶ ποὺ εἶχε πασκίσει τὸ ξύπνημα τῆς κοιμισμένης συνειδήσεως τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ.

Ὁ σπέρρος τοῦ «Ἐργάτη» δὲ σπαταλήθηκε σὲ ἀγνοη γίς. Ἀνάδωσε φύτρα πολλὰ ποὺ ἔσο γιὰ τὴν ὥρα κι' ἂ μᾶς φαίνονται ἀδύναμα, κρύβουνε μέσα τους τὴν ἐρμὴ γιὰ μέστωμα καὶ γιὰ ὑψωμα, μᾶς δίνουνε τὴν ἐλπίδα τοῦ ξουμανιῦ ποὺ στὸν ἴσκιό του θὰ γύρη μιὰ μέρα ξετελειωμένος πιά ὁ ἀγῶνας τῆς κοινωνικῆς ἀναμόρφωσης.

Οἱ ἐκμεταλλεῦταδες, οἱ ἐπιτήδαιοι κ' οἱ πατριδέμποροι ποὺ ἀρίφνητοι ξετρυπώνουνε σὰν τίς ἐχῆς κάθε ποὺ ἡ βασιλεία τους κιντινεύει, δὲ χάσανε τὴν εὐκαιρία καὶ τούτη τὴ φορά νὰ σηκώσουνε τὸ μικρόπρεπό τους πόλεμο, ἐνάντια στ' ἐρμητικὸ κατέβασμα τῆς ἰδέας ποὺ ἀντιπροσωπεύει ὁ «Ἐργάτης-Γεωργός» με τὸν ἀγῶνα του γιὰ τὴ λευτεριά τοῦ σημερινοῦ οἰκονομικοῦ καὶ πνευματικοῦ ραγιαῦ. Ὅμως ἡ τέτοια ἀντίδραση, δεῖγμα τῆς τρανῆς δύναμης ποὺ ὁ ἀγῶνας συγκεντρώνει γύρω ἀπὸ τὴ σημαία του, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τονίση τὰ γενναία παιδιά ποὺ τὰ κεντρώνει τὸ χρέος νὰ πολεμήσουνε τὴν ἀδικία, τὴν ἀνισότητά καὶ τὴν ἐκμετάλλεψή τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος, ποὺ μεταχειρίζεται ἔλα τὰ ὑπουλά καὶ τ' ἀκατανόμαστα μέσα γιὰ νὰ κρατήση τὴν ὑπεροχὴ του, ὑπεροχὴ στιγμισμένη με ἄγνωστα καθεμερνὰ δράματα, με ψυχικούς ἀγρίους ἀγῶνες καὶ κρυφές θυσίες με μαρτύρια καὶ βάσανα ποὺ ποτὲ δὲν ἐρχονται στὴν ἐπιφάνεια, γιὰ νὰ θανατώσουν ἔτσι περισσότερο καὶ γιὰ νὰ πνίξουνε στὸ αἷμα ἔχι μόνο τῆς ζωῆς τῆς χαρᾶς, μὰ καὶ τὸ δικαίωμα ποὺ ἔχει σ' αὐτὴ κάθε πλάσμα ποὺ δὲν ἔτυχε νὰ γεννηθῆ προνομιοῦχο ἀπὸ τίς σημερινές κοινωνικὲς συνθήκες, κι ἔχι ἀπὸ τὴ φύση τὴν ἴδια.

Ὁ κοινωνικὸς ἀγῶνας στὴ Θεσσαλία ἄρχισε νὰ ἔχη τὴν ἱστορία του Ὁ ἀγέρας τῆς λευτεριάς δὲν μπορούσε παρὰ νὰ μᾶς ἔρθη ἀπὸ κει, ἔπου τὸ κάμα τῆς σκλαβιάς ζεμάτισε με τίς ἀπανθρωπιές του τὴν καρδιά ἐνὸς λαοῦ. Στὰ σημερινὰ χρόνια εἶναι μιὰ κρυφὴ χαρὰ γιὰ τὸν τόπο μας τὸ ξύπνημα τέτοιαις λεύτερης συνειδήσεως, ἀληθινὰ λεύτερης, ποὺ δὲ φοβᾶται ὕστερα ἀπὸ τὸν μπασιμπουζούκικο πόλεμο ποὺ ἔγινε μέσο στὴν Ἑλλάδα στὴ γλώσσα μας τὴ δημοτικὴ ἀπὸ τὴν τρομοκρατία καὶ τὴν ἀστοκρατία νὰ στήση μιὰ ἀπὸ τίς κορφῶνες του καὶ τὰ θαρρετὰ λόγια τοῦ Ψυχάρη:

«Ἐνας λαὸς ὑψώνεται σὰ μάθη νὰ μὴ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια».

Ἐλπίζουμε πὼς με τὸν καιρὸ θὰ ξετυλιχτῆ ὁ «Ἐργάτης-Γεωργός» σὲ φημερίδα πρώτης γραμμῆς, γραμμένη δλάκαιρη στὴν ἀληθινὴ μας, τὴν παρθενικὴ καὶ καθάρια μας δημοτικὴ γλώσσα, πατώντας ἔτσι καὶ τὸ πνευματικὸ σκοτάδι ποὺ ἕνα Κράτος, ἀνάξιο τοῦ προορισμοῦ του, πασκίζει νὰ ξαπλώνη στὸ λαὸ του γιὰ τρανὸ παράδειγμα τῆς φριχτῆς βαρβαροσύνης του.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΤΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ ΤΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ*

Κεφ. Βο.

Τὰ Νηπιαγωγεία τῶν γειτονιῶν στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἀναρίθμητα. Χιλιάδες παιδάκια, ἀπάνω κάτω 60 ἕως 80 χιλιάδες, ζοῦν καὶ μορφώνονται σ' αὐτὰ ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ.

Τὸ Νηπιαγωγεῖο τῆς Γειτονίας μπορεῖ νὰ τὸ συστήσῃ ἢ κάθε μιὰ γυναίκα, ποῦ νὰ ξέρει λίγο διάβασμα καὶ γράψιμο. Φτάνει νάχη ἓνα ὑπόγειο δωμάτιο, ἓνα τραπεζάκι, δυὸ τρία παλιοθρανία, σκληρὴ καρδιά κ' ἓνα δέμα βέργες.

Ὅμως ὁ φτωχὸς ὁ κοσμάκης τί θὰ πῆ σκολεῖδι τῆς γειτονίας εἰς θέλει νὰ ξετάσῃ. Μονάχα τοῦτο ξέρει, ποῦ ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βραδάκι γλυτώνει ἀπὸ τῆ σκοτούρα καὶ τὴν ἔγνοια τῶν παιδιῶν του, πληρώνοντας μόνο τῆς δασκάλας δυὸ δραχμὲς τὸ μῆνα. Τὸ εἶναι δὲ γίνεται ἔτσι φονιάς τῶν παιδιῶν του δὲν τὸ αἰσθάνεται ἢ καὶ νὰ τὸ καταλαβαίνει σωμαίνει ἀναστενάζοντας καὶ σφογγίζοντας τὸν ἰδρωτὰ τῶν κόπων του καὶ ἀγώνων τῆς βιωτικῆς πάλης.

Ἑλληνικὲ λαέ, ἀλήθεια εἶσαι ὁ πιὸ φιλότιμος καὶ πατριώτης λαὸς ὅλης τῆς ὑφῆλιου, ἀλήθεια δίνεις τόσα ἑκατομύρια γιὰ στρατὸ καὶ στόλο, μὰ στὸ σοβαρότερο Ἐθνικὸ καὶ Κοινωνικὸ Σημεῖο δὲ βίχνης καθόλου τὴν προσοχὴ σου καὶ τὴν ψυχὴ σου παραδίνοντας ἔτσι τὰ παιδιά σου στὰ χέρια τῆς ἀπώλειας καὶ τῆς καταστροφῆς.

Στὰ Νηπιαγωγεία τῶν Γειτονιῶν μιὰ ἢ δυὸ φέρῃς μούτυχε νὰ μπῶ ἀπὸ ἀνάγκη κ' ἐφυγα ἀπὸ κεῖ, σὰν ἔνοχος γιὰτὶ ἐνόμιζα καὶ πίστευα εἶτι βλέποντας καὶ ἀποδέχοντας αὐτὸ τὸ σκότωμα τῶν μικρῶν παιδιῶν, χωρὶς καμμιά διαμαρτύρηση, γενόμενα ἔτσι κ' ἐγὼ ἔνοχος καὶ φονιάς αὐτῶν τῶν δυστυχημένων πλασμάτων.

Ἀκόμα θυμᾶμαι καὶ τώρα.

Σὰν μπῆκα μέσα ἡ πνοὴ μου ἄρχισε νὰ πιέζεται, τὰ μάτια μου νὰ θαμπώνονται καὶ μιὰ πλήξη νὰ μὲ πιάνει. Μέσα σ' ἓνα σκοταδερὸ νοτεμένο κάτωγι: ξάνοιζα 15 ὡς 20 παιδάκια ἀπὸ 2 μέχρι 6 χρονῶν στοιθαγμένα σὲ δυὸ θρανία. Ἐμμεναν ἐκεῖ ἀκίνητα, φοβισμένα, χωρὶς αὐτενέργεια βλέποντας μὲ βλακωμένα μάτια πότε τὸ νταβάνι, πότε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια τους καὶ πάντοτε τὴ δασκάλα, ποῦ κρατοῦσε τὴ βέργα, σοβαρὴ καὶ ἀπάνθρωπη. Σὰν προχώρησα σ' αὐτὴ τὴ φυλακὴ τῶν ἀθῶων νηπιῶν ἔλα ὅλα σπαρτάρισαν σὰν τὰ ψάρια στὸν ἄμμο τοῦ γιालοῦ. Μερικὰ ποῦχαν περισσότερὴ ζωικὴ δύναμη μέσα τους σιγὰ σιγὰ σηκώθηκαν ἀπὸ τὴ θέση τους, ἐσκυψαν χάρμου, ἐπήραν ξεσοκισμένα χαρτάκια, ἐφτιασαν σφαῖρες καὶ δειλὰ καὶ προφυλα-

κτικὰ τίς ἐρριχνε τὸ ἓνα τοῦ ἀλλοῦνοῦ. Τἄλλα παιδάκια μ' ἐκοίταζαν στὰ μάτια σὰν κάτι νάθειλαν νὰ μοῦ ποῦν μὲ τὴν ψυχὴ τους. Ἐνα μικροῦτοικο ξανθομάλλικο ἐτρεξε πάνωμου νὰ μ' ἀγκαλιάσῃ νομίζοντας πῶς ἐγὼ εἶμαι ὁ μπαμπᾶς του. Ἡ καρδιά μου πόνεσε σ' ἀθῶο χαμόγελό του, γιὰτὶ δὲν εἶχα κάτι ποῦ νὰ τὸ κάμω νὰ χαρῆ. Τοῦ χάιδεψα τὸ ξανθὸ κεφαλάκι του καὶ ἔτσι αὐτὸ ἄρχισε νὰ θαρρεῖται, μὰ μιὰ φωνή, φωνὴ δαιμονικὴ καὶ κολασμένη μὲ μιὰς ἐνέκρωσε ὅλην αὐτὴν τὴν παιδικὴν χαρὰ, ποῦ μέσα σ' αὐτὸ τὸ βρωμερὸ κάτωγι πανηγύριζε τὴν παρουσία μου. Ἐρριξα πάνω τους μιὰ πονετικὴ ματιὰ καὶ δάκρυσα. Θυμῆθηκα κ' ἐγὼ ὁ φτωχὸς τὰ τρία παιδάκια μου καὶ μὲ μιὰς χωρὶς βούληση καὶ αὐτενέργεια πετάχτηκα ἔξω κινούμενος μοναχὸς ἀπὸ ἓνα σπρώξιμο πόνου τῆς ψυχῆς μου. Ἐτρεξα νὰ πάγω νὰ τὰ βρῶ, νὰ τὰ θωρήσω, μήπως κ' αὐτὰ τὰ νήπια τυραγνιότανε τὴν ἴδια στιγμὴ στὴ φυλακὴ τους, σὰν αὐτὰ ποῦ εἶχα μπρὸς μου.

Σὰς ἔτυχε, ἀγαπημένοι μου φίλοι, καμμιά ἀνοιεξιάτικη μέρα νὰ τριγυρίζετε στὸ δάσος καὶ ὁ λογισμὸς σας νὰ τρέχει σ' ἄλλους θεῖους κόσμους κλῶθωντας παλιὰ τῆς ἀγάπης παραμύθια ; Σὰς ἔτυχε καθισμένοι στὸν ἴσιο τῆς ἐλιάς, ζυγώνοντας τὸ ἡλιοβασίλεμα, νὰ σὰς συνεπαίρουν καὶ νὰ σὰς ναουρίζουν τὰ τελευταῖα γλυκόφωνα τραγούδια τῶν πουλιῶν ; Καὶ εἶδατε ποτέ σας τὸ τί γίνεται σ' αὐτὸ τὸ ἀνοιεξιάτικο τ' ἀθῶο πανηγύρι σὰν τύχη καὶ φανῆ ἴσκιος γερακιοῦ ; Ἐτσι σκοτεινίσατε καὶ νεκρώθηκε τὸ χαμόγελο καὶ ἡ παιδικὴ χαρὰ στὸν ἴσιο τῆς βίτσας καὶ στὸ βράχιασμα τῆς δασκάλας.

— Ἦουχία, παλιόπαιδα !!

Παιδιά μου, παιδάκια μου, δεηθεῖτε μὲ τὴν ἀγνὴ ψυχὴ σας στὸν πλάστη Θεό, δεηθεῖτε νὰ σὰς στελεῖ καὶ πάλε τὸ Σωτήρᾶ σας, ποῦ νὰ σὰς χαμογελάσει καὶ νὰ σὰς ἀγαπήσει, σὰν εἶταν τρέξατε νὰ σὰς εὐλογῆσει καὶ οἱ μαθητάδες του σὰς ἐδίωχναν ἀπὸ σιμά του. Δεηθεῖτε μὲ τὴν ἀγνὴ ψυχὴ σας, παιδάκια μου, ἀγγελούδια μου.

Καὶ σεις ἐσπλαχνικοὶ Ἕλληνες, ποῦ τόσα ἑκατομύρια χαρίζετε καὶ δίνετε, γιὰ τὴν ἀγάπη στὸν πλησίον, βίχτε τὴν πονετικὴ σας ματιὰ καὶ σ' ἀθῶα τὰ φτωχὰ τὰ νήπια, ποῦ καθημερινὰ μαρτυροῦνται καὶ σκοτώνονται, χωρὶς καὶ νὰ μποροῦν νὰ ποῦν τὰ πάθια τους, χωρὶς καὶ νὰ μποροῦν νὰ φωνάξουν γιὰ νὰ συμπαθήσουν τοὺς φονιάδες των. Δὲ χρειάζονται καὶ πολλὰ χρήματα γιὰ νὰ γενῆ ἢ καλὴ ἀρχή. Συστήσατε σὲ κάθε πρωτεύουσα Νομοῦ δύο ἢ τρία Νηπιαγωγεία καὶ σὲ κάθε πρωτεύουσα Ἐπαρχίας ἀπὸ ἓνα, δηλαδὴ ἑκατό, καὶ θὰ δῆτε εἶτι σιγὰ σιγὰ θὰ ξαλειφθῆ ὁ Ἕλληνας φονιάς Ἡ-

*) Ἀπόσπασμα Ἐκπαιδ. μελέτης. Κοίταξε ἀριθ. 439 τοῦ «Νουμά».

ρώδης, ποῦ ματώνει καθημερινά τὰ χέρια του τὰ ἀπάνθρωπα καὶ σκληρὰ μὲ ἀδικο καὶ ἀθώο αἷμα. Ἔχω τὴν πεποίθηση, μιὰ φιλελεύθερη Κυβέρνηση καὶ μιὰ Πολιτεία, ποῦ ὀνομάζεται: προδευμένη, θὰ θελήσῃ νὰ ξοδεύσῃ 250 χιλιάδες δραχμῆς. Τόσους φόρους συμμαζώνει, τόσα ἑκατομύρια ξοδεύει γιὰ ἓνα θωρηκτὸ καὶ γιὰ ἐξοπλισμούς· δὲ θὰ μπορέσῃ λοιπὸν νὰ ξοδεύει τὸ χρόνο 250 ἢ καὶ 300 χιλιάδες δραχμῆς γιὰ τὸ ἀληθινὸ καὶ γερὸ θεμέλιωμά της;

Ὁ Κοινωνισμὸς στὴν Ἑλλάδα φαίνεται νὰ γλυκοχαράζει. Νομίζω ὅτι δέκα, ὡς δεκαπέντε βουλευτὰδες μπήκαν στὴ Βουλὴ μὲ τέτιες ἰδέες, ἂν καὶ ἔλοι ἔπρεπε νὰ εἶμαστε κοινωνιολόγοι, ἀφοῦ μέρος τῆς κοινωνίας εἶμαστε. Ἔχω τὴν ἐλπίδα πῶς αὐτοὶ βέβαια μπήκαν στὴ Βουλὴ, γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν κάθε κοινωνικὴ ἀδυναμία καὶ γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν γιὰ κάθε ἀδικία, ποῦ γίνεται στὶς λαϊκὲς τάξεις. Οἱ ἀληθινοὶ λοιπὸν τοῦτοι φίλοι τοῦ Λαοῦ δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὴν πρώτη τοῦτη κοινωνικὴ μάζα; Οἱ ἀπεργίες βέβαια ἔχουν ἓνα σκοπὸ, ὁ δὲ περιορισμὸς τῆς ἐργασίας καὶ ἡ αὐξήση τῶν ἡμερομισθίων ἀνακουφίζουν στὰ καλὰ τὶς ἐργατικὲς τάξεις, μὰ καὶ ἡ σωτηρία τῶν μικρῶν αὐτῶν παιδιῶν δὲ νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἡ μόνη σκέψη καὶ φροντίδα τοῦ κάθε κοινωνιολόγου, τοῦ κάθε ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ;

Ἄς ἀκουστῇ λοιπὸν μιὰ τέτια φωνὴ στὴ Διπλὴ Βουλὴ, σὰ θὰ συζητηθοῦν τὰ Νομοσχέδια τοῦ κ. Ἀλεξανδρῆ, ἃς συζητηθῇ καὶ τὸ σοβαρότατο τοῦτο ἐκπαιδευτικὸ ζήτημα, γιὰ νὰ μὴ φαινόμεστε πῶς εἴμεθα Λαὸς χωρὶς ἀνθρωπισμὸ καὶ μόρφωση καὶ ἐπὶ τέλος, ἃς μὴ γενῇ τίποτε. Τουλάχιστο ἕμως καὶ ἡ κοινωνιολογικὴ ἐταιρεία καὶ οἱ κοινωνιολόγοι βουλευτὰδες καὶ κάθε ἀληθινὸς βουλευτὴς θὰ φανοῦν ἐκανοποιημένοι στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος καὶ στὶς ἐλπίδες τοῦ Ἑλλην. Λαοῦ.

Ἄς ρίξουμε μιὰ ματιὰ καὶ στὰλλα Κράτη τῆς Εὐρώπης. Στὴν Αὐστρία καὶ στὴν Ἰταλία σὲ κάθε μεγάλη πόλη ὑπάρχουν οἱ «αἰδικοί Κήποι» ὅπου καὶ ἑλημερὰ τὰ φτωχὰ παιδάκια παίζουν, διασκεδάζουν, τρέχουν καὶ προστατεύονται ἀπὸ παιδαγωγούς. Στὸ Παρίσι, Μιλάνο καὶ στὶς περισσότερες μεγαλοπόλεις τῆς Εὐρώπης, ὄχι μονάχα τὰ νήπια προστατεύονται, μὰ καὶ τὰ μωρὰ. Ὑπάρχουν καταστήματα φιλανθρωπικῆς πρωτοβουλίας, ποῦ κάθε πρῶτ' δέχονται τὰ μωρὰ τῶν ἐργατικῶν γυναικῶν, ὅπου καὶ βρίσκουν ὄχι μοναχὰ γάλα θρεπτικὸ, μὰ καὶ θερμὴ ἀγκαλιὰ καὶ περιποίηση καλύτερη ἀπὸ μάννα.

Κ' ἔμετς οἱ ἀθλιοὶ καὶ δυστυχισμένοι, ποῦ πάντοτε ξοδεύσαμε τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μας καὶ τοῦ

μουλοῦ μας προστατεύοντας τὰ ἀπαράγραπτα εἰκαιώματα τῆς Ἑλλην. φυλῆς, τῆς θρησκείας, τῶν Πατριαρχῶν καὶ Δεσποτάδων, σὰν τὰχα νὰ εἶχε κυριέψει τὴ χώρα μας νέος καὶ ἄγριος κατακτητῆς, δὲ λέμε τίποτε, ἐνῶ ὁ Ἑλληνας Ἡρώδης χιλιάδες τῶν χιλιάδων παιδάκια θερρίζει κάθε χρόνο, χωρὶς καμμιά Μιστριωτικὴ καὶ Πατριαρχικὴ διαμαρτύρηση.

Ἄναθεωρήσατε, κύριοι, τὸ Σύνταγμα, ἀναθεωρήσατε, κύριοι, τὴ Δικαιοσύνη, τὸ Στρατὸ καὶ τὸ Ναυτικὸ, ἔλα καλὰ καὶ ἀξία θὰ εἶναι, μὰ ἂν δὲ γνοισθῆτε γιὰ τὸ ζήτημα τῆς «Γενικῆς Μεταρρύθμισης τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ μας Συστήματος», ἔλα, ἔλα καὶ τώρα χαμένα θὰ πᾶνε, ἔπως καὶ πρίν, καὶ σὲ λίγο πάλε καιρὸ θὰ ξεσπάσουμε σὲ νέα Ἐπανάσταση, ποῦ δὲν θὰ τὴν διευτύνουν ἀξιωματικοὶ καὶ Ζορμπάδες, μὰ ἡ λαϊκὴ ψυχὴ, ἡ ἀδάμαστη λαϊκὴ θέληση καὶ δύναμη, ποῦ κνεῖς τότε δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὴ δαμάσει, παρὰ μονάχα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Κέρκυρα

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

δημοδιδάσκαλος

ἈΝΕΚΔΟΤΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΤΟΥ Α. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ *)

Ὅταν ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνους ἐδημοσίευσα τὰ *Μυστήρια τῆς Κεφαλλονίδας*, φωνὴ φρικιάσεως ἀκούσθη τότε ἀπὸ τοὺς βρυχωμένους παππάδες, διότι ἔγραψα στὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ! . . . Πιστεύω δὲ ὅτι, ἂν ἤθελε γράψω λογιωτατίστικα, δὲν ἤθελε τοὺς γνοιάσει νὰ μὲ ἀφορέσουνε.

Καὶ τί θὰ πῆ τοῦτο, ἂν ἔχι ἔτι ἡ λογιωτατίστικη δὲν πηγαίνει ὅτὸν σκοπὸν τὸν ὅποιον πρέπει νὰ προτίθεται κάθε γλώσσα; καὶ τὸν ὅποιον μόνη ἡ φυσικὴ γλώσσα κάθε ἔθνους ἐπιτυχαίνει; Ὡς πραγματικῶς τὸν ἐπιτυχαίνει καὶ ἡ φυσικὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους μεταξὺ μας.

Ἄλλὰ ἡ μεταχείριση τῆς λογιωτατίστικης δείχνει καὶ ἀδιαφορίαν εἰς τοὺς γράφοντας διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀναγνωστῶν τους. Πραγματικῶς, ἡ λογιωτατίστικη περνάει γιὰ γλώσσα τῶν προκομῆμων καὶ ὁ *μετερχόμενος τὸν λογιωτατισμὸν, σκοπεύει μᾶλλον νὰ περάσῃ διὰ προκομένους παρὰ νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἀναγνώστην του.*

Οἱ λογιώτατοι συντάχτες τῶν ἐφημερίδων μας, οἱ λογιώτατοι συγγραφεῖς μας καὶ οἱ λογιώτατοι ἱεροκήρυκες μας, εἶνε πειστικὲς ἀπόδειξεις τῆς ἀληθείας τούτης.

*) Κοίταξτε ἀριθ. 439 καὶ 440 τοῦ «Νουμα».

Και μπορώ να πω ότι, εν γένει, κάθε λογιώτατος γράφοντας ή πολιτικά ή επιστημονικά ή φιλολογικά, πρώτιστος του σκοπούς όντας να δειχθή προκομένος, μεταχειρίζεται την προκομένη λογιστική. 'Αλλά, όταν πρόκειται να όμιλήση διά ιδιαίτερα του συμφέροντα, τότε της λογιστικής της δίνει τα παπούτσια της, και μιλεί τη ζώσα, τη μητρική του γλώσσα, τη γλώσσα του Έθνους.

Έτσι ή γλώσσα μας ή οποία έλπίζε ν' άνδρωθή κ' εκείνη με την αναγέννηση του Έθνους, ασθένησε έξεναντίας έως από τότε, και κείται κληνήρης εις τές έφημερίδες μας και συγγραμμάτα μας, χτυπημένη από την επιδημία της Σχολαστικής. Η δέ Σχολαστική τούτη, προσβάλλει κυρίως τó πνεύμα, βλακεύει τούς συγγραφείς και βάνει ένα καταπέτασμα, ένα 'μπόδιο, μεταξύ έθνους και προόδου.

Έγώ, Κύριοι, τούτην την ασθένειαν δέν ήθελε διατάξω να τήν όνομάσω *γλωσσικήν μαλάκυνσην του πνεύματος*. Τό πνεύμα μας έμαλακύνθη σ' εκείνο τó μέρος έπου αποβλέπει τη γλώσσα. Η μαλάκυνσις εκείνη μάς έπαλιμπαίδωσε σ' εκείνο τó μέρος του πνεύματος, και μάς έκαμε να παιδιαρίζουμε κ' έμεις μιμούμενοι τά νήπια, που 'μιλούμε με άλλα λόγια διαφορετικά από τά κοινώς μεταχειριζόμενα. Έτσι, καθώς εκείνα, τó ψωμί τó λένε *μαμά*, έμεις τó ψωμί τó λέμε *αγο*· τó νερό τó λένε *μουά*, κ' έμεις τó λέμε *υδωρ*. Συμφωνούμε με τά νήπια εις τó να αλλάζουμε τά λόγια· και μόνον δέν συμφωνούμε με αυτά διά τές λέξεις που αντικαταστάινουμε εις τές γνήσιες της γλώσσας. Μένει άκολούθως τó ζήτημα, αν έμεις, ή εκείνα διαλένε τές καλύτερες διά τήν αντικατάσταση.

Έκεινο που είνε άναμφισβήτητον είνε ότι έμεις υπερτερούμε τά νήπια στη σύνταξη. Έπειδή εκείνα νεογνά και άμαθη, δέν γνωρίζουν παρά τη φυσική σύνταξη· ένθ' έμεις ήλικιωμένοι και προκομένοι τώρα πλέον ξέρουμε να πλέκουμε τές λέξεις εις τρόπον ώστε γλωσσικόν γαϊτάνι να είνε ή συγγραφή μας. Δεινός συγγραφεύς ό Ραπανόπουλος! Διά να έννοηθή, πρέπει να σπουδασθή πρώτα!...

'Αλλοίμονο! Παραγνωρίζουμε την φύσιν και τόν προορισμόν της γλώσσας εις τρόπον ώστε να καυχώμεθα ότι μπορούμε να 'μιλούμε σε τρόπο που να μη μάς έννοσούν!...

*

'Ανακεφαλαιώνω κάποια από τά ούσιωδέστερα και τελειώνω.

Έίπα, κ' έλπίζω να είσθε σύμφωνοι με έμέ, ότι ή γλώσσα είνε κοινωνικόν ζήτημα· έπειδή χωρίς τη γλώσσα δέν ήμπορούμε να έχωμε πρόοδο.

Ότι σκοπός πρώτιστος της γλώσσας είνε ή άλληλοεννόηση.

Ότι άκολούθως ή όσο μεγαλύτερη φανερότης εις αυτήν είνε μιá χάρη· ή δέ όσο λιγότερη φανερότης ένα έλάττωμα.

Ότι ή άρχαίες και τώρα πλέον άσυνήθιστες λέξεις, είναι έμποδον εις την φανερότητα της γλώσσας.

Ότι παρομοίως έμποδον εις την φανερότητα της γλώσσας είναι ή μη φυσική αλλά διεστραμμένη σύνταξη.

Ότι τά δύο ταύτα έμποδα τά όποια οι λογιώτατοι άπατημένοι υπεραγαπούν θεωρούντες τα ως προτερήματα, είν' έξεναντίας φρικώδη έλαττώματα.

Ότι τó λάθος τούτο των άπατημένων λογιστικών είναι σοβαρώς επιζήμιον εις τó Έθνος μας.

Ότι είναι έλπίδα, τó κλίμα της Ελλάδος να τούς ξαναελληνίση τó πνεύμα και έτσι να τούς καθάρση από τόν λογιστικισμόν. 'Αλλ' ότι και έμεις πρέπει να έλθωμεν εις βοήθειαν του κλίματος, ώστε να κάμωμε, τούς άρχαίους τούλάχιστον νεοσυλλέχτους λογιστάτους, ν' άκούσουνε δίκιο.

Ίδού ποίον έστάθη τó θέμα της πραγματείας μου. Δέν ήά τó άνέπτυξα βέβαια σε τρόπον αρκετά ικανοποιητικόν· έθεσα όμως αλήθειες ή όποιες θά γίνουν και πολύ ώφέλιμες εις τó Έθνος αν οι γράφοντες και συγγράφοντες συνεινήτες μας τές άγνωρίσουν και τές παραδεχθούν.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΔΥΟ ΔΡΑΜΑΤΟΓΡΑΦΙΣΣΕΣ

— ΚΡΥΦΗ ΑΓΑΠΗ

— ΛΕΩΝ ΜΑΡΙΑΝΝΗΣ

Η κυρία Άργυρ. Σακελλαρίου μάς παρουσίασε φέτο στο θέατρο της «Κυδέλης» δυό καινούργια θεατρικά της έργα «Κρυφή άγάπη», τραγικόν ειδύλλιον εις μίαν πράξιν· και «Λέων Μαριάννης», δράμα εις πράξεις δυό.

Όστερ' από τó πρώτο της έργο που δόθηκε πέσει στο ίδιο θέατρο, βρήκαμε την εύκαιρία να πούμε στίς στήλες του «Νουμά» δυό άληθινά λόγια στην αξιοσέβαστη κυρία για τη δραματική της φλέβα και την ποιότητα του ταλέντου της, που οι φημερίδες μας σοβαρά ζητούσανε σώνει και καλά να τó ανακαλύψουνε με τó στανιό. Φαίνεται πως διόλου δέν πρόσεξε μιá γνώμη άνεπηρέαστη, και γι' αυτό ξαναήλθε πάλι για να μαζέψη περισσότερες δά-

φνες. Ἡ ἀντίληψη τῆς κ. Σακελλαρίου γιὰ τὴ σημερινὴ τέχνη μπορεῖ νὰ χαρακτηριστῆ παιδιὰτικὴ δὲχως ὑπερβολή, ἀλαφρὴ καὶ ἐπιπόλαιη, σύμφωνη βέβαια μὲ τὸ γούστο πού ἔ' ἀπαντήσῃ κανεὶς μέσα στὰ σαλόνια τῆς λεγόμενης καλῆς κοινωνίας. Ἀποτέλεσμα τῆς ἄλλης κοινωνικῆς μας ζωῆς, πού βίαση τῆς ἔχει τὸ στενοκέφαλο συντηρητισμὸ καὶ τὸ ψευτοπροσκύνημα τῆς πάτριας παράδοσης.

Στὴν «Κρυφὴ ἀγάπη» βλέπουμε ἕναν ὑπάλ-ληλο μιᾶς Τράπεζας πού ἀγαπᾷ ἐσώψυχα τὴ γυναίκα τοῦ προϊστάμενός του. Τὴν ὥρα πού τῆς φανερώνει τὴ λατρεία του, μαθαίνει πὼς στέλνεται διευθυντῆς σ' ἕνα τραπεζικὸ Ὑποκατάστημα, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπελπισία του σκοτώνεται. Ὁ «Λέων Μαριάννης», ἕνας νέος πού βρέθηκε στὸν κόσμῳ ἐρρημος. Ἡ μητέρα του γελασμένη ἀπὸ κάποιον ἐξελογιστῆ τὸν ἔφερε στὸ φῶς. Γιὰ νὰ κρύψῃ τὴν ντροπὴ τῆς τὸν ἐμπιστεύθηκε στὴ φροντίδα μιᾶς φιλικῆς οἰκογένειας. Ἰστέρα ἀπὸ πολλὰ χρόνια στὸ φιλικὸ αὐτὸ σπιτί ἀναγνωρίζει τὸ γιό τῆς. Μὰ ὁ τωρινὸς ἄντρας τῆς πού τίποτα δὲν ξέρει παραξηγεῖ τὴν τέτοια τῆς στάση. Αὐτὴ ἀπελπισμένη δὲν ἔχει τὴ δύναμη πιά νὰ ζήσῃ.

Καὶ στὰ δύο ἔργα ὁ μῦθος ξετυλίγεται στὴ σκηνὴ μὲ μιὰ πρωτόγονη ἀφέλεια. Ὁ ἕνας ἔρχεται, ὁ ἄλλος φεύγει, ὄχι ἀπὸ σκηνικὴ ἀνάγκη, μὰ ἐπειδὴ τὸ ἔργο δὲ θὰ μπορούσε νὰ προχωρήσῃ. Ἐλπίζουμε ἡ κυρία Σακελλαρίου νὰ δοθῇ ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς σὲ ἄλλο φιλολογικὸ εἶδος, ἂν καὶ εἰς τους χρειάζονται τὸ ζωντανόχαρο αἴσθημα, πού μᾶς ἀπόδειξε πὼς τέλεια τῆς λείπει ἀφοῦ μάλιστα μεταχειρίζεται στὰ δημιουργήματά τῆς τὴν περίφημὴ φραγκολεβαντίνικη καθαρεύουσα τῶν «αἰθουσῶν», πού μόνο Χατζηδάκηδες τὴ θαμάζουνε.

*

— ΜΕ ΚΑΘΕ ΘΥΣΙΑ

Ἡ κ. Πετρούλα Ψηλορείτη φαίνεται ποτισμένη ἀπὸ τίς καθαρὲς πηγὲς τῆς τέχνης. Ξένη ἀπὸ τίς ψευτιὲς πού ζυμώνεται ἡ ἀνατροφή μιᾶς γυναίκας στὴν ἀστική κοινωνία μας, αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ πιάσῃ στὰ χέρια τῆς τὰ ἰδανικά τῆς Ἰδίας αὐτῆς κοινωνίας καὶ νὰ τὰ χτυπήσῃ κάτω.

«Μὲ κάθε θυσία» ἐπιγράφεται τὸ δράμα τῆς σὲ τέσσερις πράξεις πού παίχτηκε στὸ «Ἄττικὸ» μὲ πρωταγωνίστρια τὴ δ. Κοτοπούλη. Στὴν ὑπόθεσίν του μᾶς ξεδιπλώνει τὴν ψυχολογία μιᾶς κατὰ βάθος ἴσιας καὶ τέλειας γυναίκας, πού ἀφοῦ ἀπελπίζεται ἀπὸ τοὺς γύρω τῆς πού τὴν κοιτοῦνε αἰώνια μὲ ταπεινοὺς σκοπούς, καὶ ἀπὸ τὸν ἄντρα τῆς τὸν ἴδιο πού ζητᾷ νὰ φτάσῃ ψηλὰ μὲ κάθε θυσία, ἀ-

κόμα καὶ μὲ τὴν ἐκμετάλλευσή τῆς, δίνεται δλόψυχα σ' ἕναν νεό, πού τὸν ἐπλάθει ἀνώτερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Μὰ καὶ ἔκει ἡ ἀπογοήτευση ἔρχεται νὰ τὴ φαρμακώσῃ. Ὅμως ἡ ζωὴ πού τὴν πλημμυρίζει, ἡ χαρὰ γιὰ τὸν κόσμῳ, τῆς πνίγει τὴν ἀπελπισία τῆς, καὶ στὸ τέλος τὴν ἀναγκάζει νὰ σκύβῃ στὰ κοινωνικὰ συνήθεια καὶ σπᾶνοντας τὴ δύναμή τῆς νὰ συρθῇ στὴν ἀπώλεια.

Ἔργο πού τὸ κινεῖ βέβαια μιὰ ψυχὴ καὶ μιὰ φλόγα. Μόνο πού στίς περισσότερες μεριὲς ἡ τέτοια φλόγα δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ ἀσύσστη, καὶ φεγγαβόλα, πνιμένη μέσα σὲ παρεξηγημένους Νιτσεισμούς, καὶ σὲ ἄκαιρους λυρισμούς, πού ἀδυνατίζουν τὸ διάλογο. Ἡ δραματικὴ σύγκρουση, ἔσο καὶ ἂ στὸ βάθος δὲ μᾶς εἶναι πλεῖρα δικαιολογημένη, ἔμως ἔτσι πού παρουσιάζεται μᾶς ξυπνᾷ τὸ αἴσθημα, καὶ μᾶς δίνει νὰ νοιώσουμε πὼς ἡ γνώση τῆς σύγχρονης φιλολογικῆς θεατρογραφίας ἀπὸ τίς Ἰφενικὲς πηγές, σφράγισε τὸ δρόμο τὸν καλλιτεχνικὸ τῆς δραματογράφισσας. Ὅταν ἡ φιλολογία καὶ ἡ δραματικὴ μας πασκίσουν νὰ ποτιστοῦνε ἀπὸ τ' ἀγνιστικὰ νερά τῶν ἀψηλῶν κεφαλαριῶν, ἢ ἀλλᾶξῃ καὶ ὁ σημερινὸς ρυθμὸς τῆς ἐπιτίθειας γραμματοδομηχανίας, καὶ ὁ καθάριος βορριάς θὰ σαρώσῃ τὰ πνευματικὰ μαλάκια πού ἀξεκόλλητο ἔχουνε τὸ γεροντόψυχό τους πείσμα ἀπὸ τὴν κρυφὴ λαχτάρα γιὰ τὸ πνίξιμο κάθε καινούργιας ἀνθησης στὴ σύγχρονή μας τέχνη. Μόνο ἂς ὀδηγᾷ τοὺς νέους ἡ ἱερὴ φωτιὰ τῆς ἀπόλυτης εἰλικρίνειας, καὶ ἂς βουλώνουνε τ' αὐτιά τους στίς γύραθε Σειρήνες τῆς μίξης καὶ τῆς ὑποχώρησης.

Ἡ κ. Ψηλορείτη πού μεταχειρίζεται συχνὰ καὶ τὴν καθαρεύουσα, πάσκιε νὰ γράψῃ τὸ ἔργο τῆς τοῦτο σὲ δημοτικὴ. Τῆς πρέπει μεγάλος ἔπαινος, ἀφοῦ μάλιστα καὶ τὸ κατὰφερε νὰ δώσῃ σκηνὲς δραματικῆς καὶ ζωντανῆς, πού ἀδύνατο ν' ἀποδοθοῦνε, φυσικά, σὲ μιχτὴ γλώσσα.

Ἡ δ. Κοτοπούλη μᾶς παρουσίασε καίξιμο βαθὴ καὶ μελετημένο. Ἐδειξε μιὰν ἄκρη ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς τὸν ἡλιοπράσινο πού πάει τὴν τέχνη πρὸς τὰ χλωρὰ λειβάδια, μὰ πού τόσο συχνὰ τὸν παραιτᾷ, παίρνοντας τὰ μονοπάτια μιᾶς ἀναγκαστικῆς ὑποχώρησης σὲ γούστο κοινῷ καὶ τύπου ἀνήμπορου ν' ἀποκάψῃ τὴν ἀπλοχεριὰ μιᾶς νόησης ἀπάνου ἀπὸ τὰ χλιοπατημένα.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΙΜΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΗ ΔΥΘΗΔΕΡΦΙΑ

ΜΕΓΑΛΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
 Τυπώθηκε στὸ Παρίσι καὶ πουλιέται στὸ Βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας» δρ. 10.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

‘ΑΝΘΙΣΜΕΝΟΣ ΔΡΟΜΟΣ’, — ΣΤΕΦ. ΔΗΦΝΗ

Τὸν εἶδα νὰ κοίταται κατασκονισμένος πάνω σὸ τραπέζι κάποιου φίλου μου, ἀπειραχτός ἀκόμα ἀπὸ χέρι ἀνθρωπινό. Καὶ τὸν πῆρα γὰ τοῦ κόψω τὰ φύλλα, μὲ τὴν ἰδέα πὼς θάτανε γεμάτος ὄλο γιοῦλια καὶ τραντάφυλλα. Μὰ ἐδῶ πού τὰ λέμε· πολλές φορές λίγο ἔλειψε γὰ μείνω στὴ μέση τοῦ δρόμου. Γιατί τ' ἀγκάδια καὶ τὰ τριβόλια πλημύρισαν τὸν «Ἀνθισμένο δρόμο».

Μήτε πολλά, μήτε λίγα· ἕκατὸ τόσα ποιήματα, μεγάλα καὶ μικρά, γραμμένο εἰς μ' ἀρκετὴ τέχνη. Μὰ σὲ λίγα, πολὺ λίγα θὰ βρεῖς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀληθινῆς ποιήσεως· ἔμπνεψη, αἰσθημα, φιλοσοφικὴ σκέψη, κεντρικὴ ἰδέα. Τὰ πολλά—ἐννευγῆτα, ἴσως καὶ περισσότερα—εἶνε γραμμένα μὲ τρόπο δημοσιογραφικό. Καθὼς ὁ ποιητὴς ἀπὸ γραφεῖο του κι ἀρχίνῃς νὰ γραφῇ. Κ' ἔγραψε κατὰ τὴν τὸ διαβάσεις μιά φορά καὶ τὸ θαμάσεις, τὸ διαβάσεις δεύτερη φορά καὶ ξερελαίνεσαι, τὸ διαβάσεις καὶ τρίτη φορά σφίγγεις καὶ τὸ χέρι σου μὲ τ' ἀνοίγεις καὶ δὲ βρισκεις τίποτα. Εἶταν ἐπιτικὴ ἀπάτη.

Γλώσσα πλοῦσια μὰ ἔχει καὶ διαλεκτὴ. Παντοῦ μιά σχολαστικὴ φροντίδα γιὰ τὴ λέξη κ' ἕνα σφίξιμο ἀπελπισμένο Κ' ὑπερα στίχος σαχλὸς καὶ ρίμα μονότονη. Πέρα ὡς πέρα ἀπροσεξιά, ἀπαρητησιὰ, ἀγνωρισιὰ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, αἰσθησι χοντροκοπία, ψευτιά κι ἀτάλειωτη ρητορεία.

Τώρα ὑπάρχουν καὶ τραγοῦδια καλά, ἔπως *Τὸ τραγοῦδι τῆς Κακίας*, *Ὁ Ἀγροναύτης*, *Τὸ Εἰκόνισμα*, *Ὁ ραγισμένος Καθρέφτης* καὶ *Ὁ Μεγάλος Ἡσμίος*. Μὰ μὲ πάντε ποιήματα μπορεῖ νὰ κωθεῖ κανένας ποιητὴς ;

Ἐπειτα δὲν πρέπει καὶ ν' ἀπελπισθῶμεθα μ' ἕναν ἀνθρωπο, πούχει τὸ θάρρος νὰ πιστεῖται καὶ νὰ λέει πὼς θὰ τοὺς περάσει ὁ δαίμων. Μὰ νὰ τὸ πιστέψουμε, σοῦ λέει πάλαι ὁ ἄλλος ;

Ἐδῶ τελειώνω μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς δὲ θὰ θυμώσει ὁ κ' Δάφνης μὲ τὴ λίγο πικρὴ μὰ καὶ πολὺ πολὺ συγκαταβατικὴ κρισούλα γιὰ τὸ ἔργο του. Καὶ δὲ θὰ θυμώσει ἂν τοῦτοχε νὰ διαβάσει τις *Δοκιμὲς* τοῦ μεγάλου Ἀμερικανοῦ Ἐμμερσον, πού κάπου εἶναι γερομμένα τοῦτα τὰ σαφὰ λόγια.

— Ὁ μικρὸς ποιητὴς ἀκούγει μόνο τὰ καινέματα καὶ δὲ δέχεται καθόλου τὴν ἐπικρίσι· γιατί κατὰ τὴ γνώμη του ἡ ἐπικρίσι δὲ δείχνει τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν ἀνικανότητα τῆς κριτικῆς.

Δ. ΠΕΔΕΚΑΝΟΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἀπὸ τὰ ἄλλα φύλλα ἀρχινάμε τὸν «Ἰπεράνθρωπο», τὸ καινούριο μεγάλο ἡθογραφικὸ καὶ σατυρικὸ δῆγμα τοῦ Κ. Χατζέπουλου.

— «Ὁ Τάσος» τοῦ Κωστή Παλαμά βγήκε σὲ δευτέρη ἐκδοσι μὲ τὸν πρώτο λόγο ἀπὸ τοὺς «Παραδείσους». Πουλιέται δυὸ δραχμῆς.

— Βγήκε πολυτιμο βιβλίον «Ν. Γ. Πολίτου, Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία, κατάλογος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ ὑπὸ Ἑλληνῶν

ἀλλαχοῦ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907—1910. Β'. (Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς ἐπιτηρίδος ΣΤ'). Γιὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ θὰ γράψουμε σὲ κατοπινὸ φύλλον πλατεῖα.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ν. Ζαχ. Λιβερπουλ. Αἰάσαμε τὴ συντρομὴ τῆς κ. Βοντ. γιὰ τὸ 911 κ' εὐχαριστοῦμε.—κ. Ν. Ἰωάν. Κέρκυρα. Αἰάσαμε τὸ λ σμὸ τῆς Α' ἔξαμηνίας καὶ τὴν ἐπιταγὴ κ' εὐχαριστοῦμε.—κ. Θ. Κουγ. Καθάρνα. Αἰάσαμε τὴ συντρομὴ τοῦ 911 κ' εὐχαριστοῦμε. Σοῦ στείλαμε τὰ βιβλία μὲ συστημένο δέμα. Πλεροφόρησέ μας, παρακαλοῦμε, παραλαβὴ τους.—κ. Γ. Πισ. Ἀττάλεια. Θὰ σοῦ γράψουμε. Ὅσο γιὰ τὴν κ. Βελοσιμὲ δὲν ξέρουμε τί νὰ υποθέσουμε. Ὁ ἴδιος, μὲ γράμμα του μᾶς ζήτησε, πρὸ δυὸ χρόνια, τὸ φύλλον.

ΣΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

τὸ γραφεῖο, δρόμος Οἰκονόμου 4, πουλιοῦνται τὰ κούλουθα βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴ τὸ ἕνα, ἐξὸν ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ ἄλλες τιμῆς :

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἡ Ματιά».—ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ, «Ὁ Μέγ' Ἀλέξανδρος».—ΒΑΡΑΝΤΗ, «Ἄδξα καὶ Ζωή».—ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΓΙΕΡΙΑΔΗ, «Δάφνης καὶ Χλόη» τοῦ Λόγγου. (μετάφρ.),—«Τίμονας ὁ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανοῦ (μετάφρ. λ. 50).—«Ὁ Περσικὸς ἄρχοντας».—ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ, «Τὰ Τραγοῦδια τοῦ Ἀπρίλη» (δρ. 2).—Π. Σ. ΔΕΒΑΤΑ «Στοχασμοὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν μας» (λ. 50).—ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ, «Ἀπὸ τὸν Κόσμον τοῦ Σαλονοῦ».—ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΔΙΩΤΗ, «Φυλλάρδες τοῦ Γεροδήμου».—ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Νησιώτικα Τραγοῦδια».—Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικὰ τοῦ Βεργίλιου» (λ. 50).—«Σακούνταλα» τοῦ Καλλιμάχα (δρ. 1).—ΙΛΙΑ, «Σαμοθράκη» (δρ. 2).—ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ, Τραγοῦδια γιὰ μιά φωνὴ μὲ πιάνο, καὶ Μπαλάντες γιὰ πιάνο, τὸ κομμάτι δρ. 1.—Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗ, «Τὰ Τραγοῦδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10).—ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΛΕΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βιολί».—ΔΑΞΕ-ΠΑΛΛΗ, «Ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας» (Β' ἐκδοσι).—ΑΛΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΧΟΥ, «Ἀνθρώπινος Μηχανισμός».—Ν. ΗΟΡΙΩΤΗ, «Σαλώμη» τοῦ Ο. Wilde (μετάφρ.).—ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινούργια».—ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΔΕΡΗ, «Ὁ Αἶας» τοῦ Σοφοκλή (μετάφρ.).—ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλουτάρχου : Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς» (μετάφρ.).—ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπουκία».—Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (δράματα) : «Ζωντανὸ καὶ Παθαμμένοι».—«Ὁ Ἄσωτος»,—«Οἱ Ἄλωσθες» (δρ. 2).—ΜΕΝΟΥ ΦΙΑΛΗΤΑ «Ἀπὸ τοὺς Θρόλους τῶν Αἰῶνων»,—«Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς Γλώσσας» (Α' ἐκδοσι).—Ζ. ΦΥΤΙΑΔΗ, (δράματα) : «Τὸ Ἐκθετο»,—«Ὀλίγως Ἀκρογιάλι»,—«Χτισμένο στὸν Ἄμμο».—ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ, «Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα».—Στὴ «Φοιτητικὴ Συντροφιά» (λ. 50).—ΠΑΝΤΕΑΗ ΧΟΡΝ (δράμα) : «Μελάχρα».

Γιὰ τὸ ἐξωτερικό, λ. 25 παραπάνου ὁ κάθε τόμος

ΤΟΜΟΙ περασμένοι τοῦ «ΝΟΥΜΑ» (ἐξὸν ἀπὸ τὸν πρώτο πού δὲν ὑπάρχει κανένα του ἀντίτυπο) πουλιοῦνται δ. 2 ὁ ἕνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φ.φ.ρ. 12.50 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

Τὸ γραφεῖο τοῦ «Νουμά» στέλνει στοὺς συντρομητάδες τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἐπι βιβλία τοῦ ζητήσου παραπαμῆς πού τὰ πουλοῦνε τὰ ἄλλα βιβλιοπωλεῖα ἐξὸν δραχμῆς 1 τὸ ἔξοδο, ἐξὸν τὰ ταχυδρομικά.